

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Катедра медіакомунікацій

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
(ІННОВАЦІЙНИЙ МАГІСТЕРСЬКИЙ ПРОЄКТ)

**РЕПОРТАЖНА ФОТОГРАФІЯ ЯК СВІДЧЕННЯ:
РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
У СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА**

Виконав:

студент 2 курсу групи ЗСК-61
Заочної форми навчання
другого (магістерського) рівня
спеціальності 061 Журналістика
освітньо-професійної програми
«Аудіовізуальні медіа
та цифрова журналістика»
Сергій КАРПЕЦЬ



Науковий керівник:

доктор філософських наук,
професор
Дмитрій ПЕТРЕНКО

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет соціологічний

Катедра медіакомунікацій

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 061 Журналістика

освітньо-професійна програма “Аудіовізуальні медіа та цифрова журналістика”

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача катедри

_____ Л. В. СТАРОДУБЦЕВА

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ІННОВАЦІЙНИЙ МАГІСТЕРСЬКИЙ ПРОЄКТ)
КАРПЦЯ СЕРГІЯ ВІКТОРОВИЧА

1 Тема проєкту: “Репортажна фотографія як свідчення: репрезентації російсько-української війни у соціальних медіа”.

керівник проєкту: ПЕТРЕНКО Дмитрій Володимирович, професор, доктор філософських наук,

затверджені наказом по університету від “ ____ ” _____ 2024 року № ____

2 Строк подання студентом проєкту: 22 листопада 2024 року

3 Перелік питань, які потрібно розробити:

- обґрунтувати актуальність теми дослідження;
- визначити мету, завдання, об’єкт, предмет, методи, теоретичну та емпіричну основу проєкту;
- окреслити наукову новизну і практичне значення роботи;
- проаналізувати досліджуваний феномен;
- виконати емпірико-практичну частину проєкту;
- зробити висновки до проведеного дослідження;
- оформити текст і список використаних джерел у відповідності до існуючих вимог.

4 План роботи над проєктом

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Визначення структури кваліфікаційного магістерського проєкту
2	Збір матеріалу, добір літератури з теми
3	Робота над текстом кваліфікаційного магістерського проєкту, підготовка першого варіанту тексту у чорновій редакції, обговорення тексту з керівником проєкту
4	Доробка тексту з урахуванням пропозицій керівника проєкту
5	Робота над емпірико-практичною частиною кваліфікаційного магістерського проєкту
6	Підготовка й оформлення списку використаних джерел, рисунків, таблиць, додатків
7	Узгодження остаточного варіанту тексту та опису емпірико-практичної частини кваліфікаційного магістерського проєкту з керівником
8	Підготовка анотацій до проєкту
9	Одержання висновку керівника проєкту і рецензії зовнішнього експерта на кваліфікаційний магістерський проєкт

5 Дата видачі завдання: 25 жовтня 2023 року

Студент



С. В. КАРПЕЦЬ

Керівник проєкту



Д. В. ПЕТРЕНКО

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ФОТОГРАФІЯ ЯК СВІДЧЕННЯ:	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1 Спектр основних понять дослідження	7
1.2 Основні теоретичні підходи до аналізу репортажної фотографії	9
1.3 Методи дослідження впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій у соціальних медіа	11
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2 РЕПОРТАЖНА ФОТОГРАФІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	21
2.1 Особливості роботи журналіста у «гарячих точках»	21
2.2 Механізми впливу репортажної фотографії на аудиторію соціальних медіа	25
Висновки до розділу 2	29
РОЗДІЛ 3 МЕДІАПРОЄКТ «3-ТЯ ОКРЕМА ТАНКОВА “ЗАЛІЗНА” БРИГАДА» В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	30
3.1 Обґрунтування концепції дослідження	30
3.2 Аналіз фотоконтенту на сторінці Facebook	34
3.3 Ведення Telegram-каналу: специфіка репрезентації військових подій	45
3.4 Порівняльна характеристика використання репортажної фотографії двох каналів та особливості впливу фотографії на читача	51
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТОК	68

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах сучасної глобалізації та розвитку цифрових технологій соціальні медіа стали основним інструментом не лише для обміну інформацією, а й для формування суспільної думки. Репортажна фотографія, як один із найбільш потужних засобів масової комунікації, здатна відображати важливі соціальні, політичні та культурні події, надаючи зображенням глибокий емоційний і змістовий підтекст. Особливе значення репортажна фотографія набуває в умовах збройних конфліктів, коли вона виступає не лише як свідчення подій, але й як інструмент формування образу війни у свідомості глобальної аудиторії.

Актуальність обраної теми визначається потребою дослідження ролі репортажної фотографії в контексті російсько-української війни та її впливу на сприйняття військових подій через соціальні медіа. Медіа стали основним каналом для отримання інформації про збройний конфлікт, а фотографії, що фіксують жахи війни, емоції учасників та цивільного населення, часто є основними елементами цих повідомлень. Зважаючи на глобальний вплив соціальних медіа, питання про те, як репортажна фотографія сприяє формуванню образу війни, є надзвичайно важливим як для теоретичного осмислення медіавпливу, так і для практичних аспектів роботи журналістів, військових кореспондентів та медіаплатформ.

Ступінь вивченості теми. До теми фотографії як свідчення, зокрема під час війни, зверталось багато вчених. Серед їхніх праць особливо відзначимо роботи вітчизняних і зарубіжних науковців з області журналістики, медіа-комунікацій, соціальних медіа та фотографії. Зокрема, важливим є дослідження І. Кошової [21], С. Горевалова [10], М. Мортенсена [47] та ін., що вивчають феномен репортажної фотографії в умовах воєнних конфліктів, а також сучасні підходи до аналізу медіа у цифрову епоху.

Проблема дослідження полягає у недостатньому вивченні механізмів впливу репортажної фотографії на сприйняття війни в умовах цифрових медіа

та соціальних мереж, а також у питанні її ролі як доказового матеріалу, що змінює суспільні настрої. Водночас мало досліджено специфіку роботи фотографів у "гарячих точках" та способи представлення військових подій через зображення в соціальних медіа, зокрема на таких платформах як Facebook та Telegram.

Мета та завдання дослідження. *Метою* цієї роботи є визначення специфіки репортажної фотографії як засобу репрезентації російсько-української війни в соціальних медіа, а також дослідження механізмів її впливу на сприйняття військових подій через цифрові платформи.

Відповідно до поставленої мети нам необхідно вирішити такі *завдання*:

- розглянути основні теоретичні підходи до аналізу репортажної фотографії;
- дослідити репортажну фотографію як інструмент репрезентації російсько-української війни, виявити особливості її використання журналістами в зонах конфлікту та визначення ефективності цієї форми репрезентації у соціальних мережах; виявити механізми впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій серед користувачів соціальних медіа;
- авторський медіапроект «3-тя окрема танкова “залізна” бригада» в соціальних мережах.

Об'єктом дослідження є репортажна фотографія в умовах війни.

Предметом дослідження є репрезентація російсько-української війни у соціальних медіа.

Методами дослідження. У нашій роботі використовуються такі загальнонакові методи дослідження як аналіз, синтез та узагальнення.

Серед спеціально-наукових методів дослідження ми використовуємо такі:

- аналіз візуального контенту (для вивчення особливостей репортажної фотографії);

- компаративістський (для порівняння різних візуальних образів, що репрезентують російсько-українську війну в соціальних медіа);
- case study (для аналізу фотографії на конкретних прикладах).

Теоретичну основу роботи складають концепція військової журналістики України Сергія Горевалова; теоретична модель вивчення жанрово-стильової специфіки репортажів на військову тематику Ольги Бикової та теоретичні розвідки у галузі журналістської етики під час війни, а також ідея репрезентації реальності у рамках журналістських стандартів Ірини Семенюти.

Емпіричну основу проекту складають фотографії воєнного часу, представлені в соціальній мережі Facebook і месенджері Telegram (С. Карпець, І. Романенко, В. Чипчар та ін.), а також медіаплатформи, на яких репрезентовано медіаконтент з окремої танкової “залізної” бригади (Facebook-сторінка, Telegram-канал і YouTube-канал).

Наукова новизна дослідження полягає у розкритті специфіки репортажної фотографії як форми візуального свідчення, а саме: уперше систематизовано й уточнено семантичний спектр понять, пов’язаних із репортажною фотографією в контексті сучасних збройних конфліктів; уточнено та розвинено концепції, пов’язані з репрезентацією війни у візуальних матеріалах соціальних медіа; здійснено аналіз комунікаційної стратегії використання репортажної фотографії у соціальних медіа для репрезентації російсько-української війни; виявлено та класифіковано основні типи наративів, створених через репортажні фотографії у соціальних мережах. Окреслено специфіку використання репортажної фотографії як інструменту формування суспільної думки та міжнародного впливу. Розроблено авторський концепт візуальної презентації реалій війни через соціальні медіа для підвищення їхньої емоційної та інформативної впливовості.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування його результатів для поліпшення методик роботи журналістів у зонах конфлікту, а також для розробки стратегій медіаплатформ у відображенні війни.

Апробація результатів проєкту. Основні положення проєкту оприлюднено перед військовим керівництвом. Проєкт дозволяє забезпечити реальну практичну допомогу у використанні фотографій в соціальних медіа, як ефективного та дієвого джерела інформаційного впливу в умовах війни. Присвячений аналізу репортажної фотографії російсько-української війни, є основою для розуміння впливу візуального контенту на суспільну думку та інформаційне протистояння. Апробація результатів дослідження перед військовими мала на меті визначення практичної значущості отриманих даних для їх впровадження в діяльність, пов'язану з інформаційно-пропагандистською роботою. У ході апробації підтверджено практичність дослідження. Рекомендації та висновки були визнані актуальними для подальшого застосування в інформаційних кампаніях.

Структура та обсяг дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів (у тому числі 9-ти підрозділів), висновків, списку використаних джерел (50 найменувань, з них 13 – іноземними мовами, 2 – досліджувані джерела) та ілюстративного додатку, що містить 11 рисунків. Загальний обсяг дослідження – 75 сторінок (з них основна частина – 62 сторінки).

У першому розділі викладено теоретичні та методологічні основи дослідження, визначено основні поняття та методи аналізу репортажної фотографії. У другому розділі розглянуто роль репортажної фотографії в репрезентації російсько-української війни, зокрема через соціальні медіа. Третій розділ присвячений аналізу конкретного медіапроєкту, що використовує репортажну фотографію для висвітлення військових подій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Спектр основних понять дослідження

Репортажна фотографія є важливим елементом журналістики, адже вона не лише фіксує реальність, а й документує події, що відбуваються у світі. У контексті війни в Україні, фотографії стають потужними свідченнями того, що відбувається в зоні конфлікту, і можуть служити в якості історичних документів [див.: 34; 46]. Фотографії допомагають утворювати наративи про події війни, а також надають можливість візуального сприйняття тих ситуацій, які важко передати через текст [27, с. 104]. Водночас, фотографія не є нейтральною; вона має свою власну інтерпретацію реальності, яку формує фотограф, що може вносити власні акценти або ідеологічні вподобання.

Термін «репортаж», що походить від латинського «reportare» (що означає «передавати» або «повідомляти»), позначає розповідь журналіста аудиторії про певну подію [33, с. 154–158]. У сучасній журналістиці слово «фоторепортаж» має кілька значень. Воно може вказувати як на окрему фотографію, що зображує подію, так і на техніку зйомки, за допомогою якої ця фотографія була зроблена. Крім того, фоторепортажем може бути серія знімків, що розкривають хід певної події.

«Фотографія — це не лише спосіб фіксації реальності, малювання світлом чи пам'ять про минуле, але й мова, за допомогою якої люди можуть спілкуватися між собою. Для майбутніх журналістів таке визначення має велике значення», — зазначає В. Здоровега у своєму навчальному посібнику «Природа і специфіка образу в журналістиці» [13, с. 20]. Репрезентація російсько-української війни у соціальних медіа — це процес створення, трансляції та сприйняття зображень, наративів та інформації, які стосуються війни, через платформи соціальних медіа, таких як Facebook, Twitter,

Instagram, TikTok, YouTube та інші [42]. Це поняття охоплює не тільки те, як події війни відображаються в контексті медіапростору, але й як ці подання впливають на громадську думку, формують політичні ідентичності та взаємодіють з міжнародними процесами [46]. Соціальні медіа змінюють традиційні підходи до репортажної фотографії. Завдяки швидкому поширенню контенту та доступу до різноманітних джерел інформації, фотографії з "гарячих точок" можуть миттєво потрапляти до великої аудиторії, інколи до того, як офіційні новинні агентства або традиційні ЗМІ встигли опрацювати матеріал [1]. Водночас це створює певні проблеми з достовірністю та перевіркою фактів [5]. У цьому контексті важливо досліджувати, як фотографії можуть бути використані для маніпуляцій з суспільною свідомістю, а також яка роль соціальних медіа в цьому процесі.

Класичний тлумачний словник не містить визначення слова «контент», проте воно вже настільки увійшло до лексикону сучасних інтернет-користувачів, що багатьом медіадослідникам доводиться пояснювати його самотійно [32]. Одне з таких пояснень надає теоретик, експерт зі створення інформаційних продуктів О. Позняков: «Контент походить від англійського слова “content” — зміст. Це будь-який вид інформації (текст, аудіо, відео, зображення), який формує наповнення інфопродукту. Іншими словами, контент — це основа інформаційного продукту, що визначає його якість та авторитет» [28, с. 120]. У цій роботі контент розглядається як конкретна публікація (пост), яка включає репортажну фотографію. Зміст і форма візуалізації нерозривні, вони доповнюють і більш повно розкривають одне одного.

Отже, ми дослідили спектр основних понять дослідження. Перейдемо до обґрунтування основних теоретичних підходів до аналізу репортажної фотографії.

1.2 Основні теоретичні підходи до аналізу репортажної фотографії

Репортажна фотографія є потужним засобом репрезентації реальності, зокрема у контексті соціальних, політичних та військових подій. Теоретичні підходи до її аналізу враховують різні аспекти, такі як взаємодія між фотографією та реальністю, роль фотографа у створенні нарративу, а також значення візуальних зображень у формуванні публічної думки [43]. Розглянемо деякі основні теоретичні підходи до аналізу репортажної фотографії:

Структуралістичний підхід розглядає фотографію як знакову систему, де кожне зображення містить певні символи та знаки, що передають конкретні ідеї або значення. Відповідно до структуральної теорії, фотографія є складним елементом, який можна декодувати через аналіз її композиції, контексту та взаємодії з іншими медіа [25, с. 20]. В рамках цього підходу важливу роль відіграє семіотика — наука про знаки, яка дозволяє аналізувати, як фотографії створюють значення через символи, кольори, освітлення та інші візуальні елементи.

Постструктуралістичний підхід виводить аналіз фотографії за межі фіксованих значень. Згідно з цим підходом, фотографії не відображають об'єктивну реальність, а створюють множинні інтерпретації, що залежать від контексту сприйняття, культури, політики та соціальних структур. Постструктуралісти підкреслюють, що значення фотографії постійно змінюється в залежності від того, хто і як її інтерпретує [44, р. 2015]. Вони також звертають увагу на роль влади та ідеології в процесі створення та сприйняття фотографій, а також на вплив соціальних і культурних контекстів на те, як ми сприймаємо зображення.

Ідеологічний підхід передбачає, що репортажна фотографія є не лише документом реальності, але й інструментом формування ідеологічних нарративів. Ідеологія в цьому контексті розуміється як система переконань та цінностей, яка впливає на те, як зображення створюються, інтерпретуються

та сприймаються [16, с. 4]. Згідно з ідеологічним підходом, фотографії можуть бути використані для підтримки певних політичних або соціальних ідей, наприклад, через вибір теми, композиції або акцентування на певних елементах зображення. Аналіз репортажної фотографії в такому контексті дозволяє виявити, як медіа можуть маніпулювати громадською думкою.

Соціологічний підхід до аналізу репортажної фотографії зосереджується на взаємодії між фотографією та соціальними процесами. Це підхід, який розглядає фотографії як частину ширшого соціального контексту, в якому вони створюються і сприймаються. Він вивчає, як фотографії можуть відображати соціальні структури, нерівності, культурні норми та суспільні зміни [15, с. 20]. У контексті репортажної фотографії цей підхід акцентує увагу на тому, як зображення допомагають формувати соціальні наративи про події, людей та явища, а також на тому, як ці наративи взаємодіють із суспільними процесами та культурними традиціями.

Критичний підхід до аналізу репортажної фотографії передбачає вивчення того, як зображення можуть бути використані для підтримки певних форм влади чи ідеології [20, с. 43]. Критичні теоретики звертають увагу на те, як соціальні медіа та традиційні ЗМІ можуть маніпулювати громадською думкою через вибір і подачу фотографій, зокрема у контексті військових чи політичних конфліктів [18, с. 20]. Вони аналізують, як фотографії можуть впливати на те, як ми сприймаємо конфлікти, групи людей і навіть саму природу війни.

У цілому, теоретичні підходи до аналізу репортажної фотографії як засобу репрезентації підкреслюють складність і багатогранність фотографій як медіапростору. Фотографії не лише відображають події, але й активно створюють наративи, що формують наше сприйняття реальності. Залежно від вибраного підходу, можна оцінити роль фотографії у побудові соціальних і політичних ідентичностей, у відображенні культурних та гендерних стереотипів, а також у впливі на громадську думку і політичні процеси.

1.3 Методи дослідження впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій у соціальних медіа

Метод аналізу фотографій (візуальний метод) є окремим і самостійним методом дослідження, що вийшов із соціологічного аналізу документів, і фотографія розглядається як специфічний вид візуальних документів. Фотографії є важливими джерелами інформації, оскільки вони фіксують події, явища чи особи у візуальній формі, що може суттєво впливати на сприйняття подій, зокрема військових, у соціальних медіа [21]. Документами вважаються будь-які матеріали, що зберігають інформацію — від друкованих текстів до електронних носіїв, таких як магнітні стрічки, фото або кіноплівка. Фотографії як документи можуть бути отримані з різних джерел: друкованих медіа, соціальних мереж, електронних платформ, особистих архівів, наукових колекцій і навіть із сімейних альбомів [див., наприклад, 23, с. 100; 43]. Ці документи можуть бути як офіційними, так і неофіційними, але отримують статус офіційних, якщо вони відповідають певним стандартам, встановленим для документування.

Фотографії можуть містити зображення людей, їх діяльності, взаємодії або емоцій, а також передавати інформацію про події або контексти, в яких ці зображення були зроблені. Вони можуть бути статичними чи динамічними, постановочними або репортажними. Репортажна фотографія, яка фіксує хід подій, є особливо важливою в контексті військових конфліктів, оскільки вона може надавати актуальні та правдиві свідчення про те, що відбувається, і тим самим впливати на громадське сприйняття цих подій [38, с. 66]. Окрім того, фотографії можуть бути цільовими (спрямованими на певну мету) або наявними (зробленими в процесі подій), і кожен із цих типів може бути важливим для розуміння того, як відображаються військові події в соціальних медіа та які наративи вони формують у публічному просторі.

У дослідженні впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій у соціальних медіа важливу роль відіграє категорія

візуальних даних, які використовуються для соціологічного аналізу, хоча вони не є частиною спеціально спланованого дослідження. Це можуть бути особисті фотографії, зображення з Інтернету або матеріали з ЗМІ [40, с. 3]. Особисті фотографії часто відображають інформацію про конкретну людину чи її близьке оточення, тоді як безособові зображення зазвичай фіксують масові заходи або події, де люди не є центром уваги.

Фотографії, створені безпосередньо в ході дослідження, називаються первинними джерелами інформації, в той час як ті, що були оброблені чи опубліковані в ЗМІ, є вторинними. Важливо зазначити, що для соціології візуальні дані, які вивчаються, повинні мати відношення до діяльності людини, адже саме вони несуть відбиток її активності або присутності у певному контексті. Як зазначають І. Нежигай та О. Корнієнко, соціальне життя проявляється у різних типових сферах, таких як родина, робота, споживання, політика, війна та інші. Кожен із цих контекстів має шість специфічних аспектів: особистість та її дії, взаємодія, колективність, культура і оточення [26]. Основним об'єктом дослідження є особистості, їх взаємодії, а також інформація про індивідуальні, тілесні та соціокультурні характеристики. Активність людини в соціумі може бути різноманітною — рутинною, типовою, девіантною, ритуальною або церемоніальною. Ці аспекти важливі для аналізу того, як репортажні фотографії відображають військові події у соціальних медіа і як вони можуть формувати або змінювати сприйняття цих подій у публічному просторі.

Соціальна взаємодія (інтеракція) у контексті дослідження впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій у соціальних медіа описується як взаємні дії учасників, що можуть бути виражені через різні форми групових активностей [2]. Колективність у свою чергу охоплює соціальні групи та їхні колективні дії, включаючи формальні характеристики груп, структуру ієрархії, просторову організацію та інші аспекти, які важливі для розуміння соціальної динаміки в рамках певних подій. Це може

стосуватися як реальних груп, так і їх відображень через фотографії, які фіксують ці процеси в конкретному контексті.

Що стосується фотографій як виду документів, вони можуть бути піддані як якісному, так і кількісному аналізу. Якісний аналіз в основному спрямований на інтерпретацію змісту фотографій, що дає можливість виявити приховані значення, соціальні та культурні контексти, однак цей метод завжди має потенціал для суб'єктивного викривлення через вплив поглядів дослідника. Якісне дослідження включає різноманітні аналітичні та інтерпретативні техніки, від детального опису до кодової категоризації, що допомагає поглиблено вивчити фотографії як частину соціальної взаємодії.

Кількісний (формалізований) аналіз фотографій, зокрема контент-аналіз, орієнтується на вивчення фотографій як квазітекстів, що можуть бути піддані формалізованому аналізу для виявлення конкретних візуальних елементів. Тут аналізу підлягає частота появи важливих візуальних ознак, таких як конкретні образи, символи, особистості або певні соціально значущі теми. На етапі контент-аналізу визначається вибірка документів (фотографій), що будуть піддані дослідженню, а також категорії та одиниці аналізу, такі як теми, образи, соціальні характеристики учасників та інші аспекти, що мають значення для дослідження впливу фотографій на сприйняття військових подій у соціальних мережах [11]. У дослідженні впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій у соціальних медіа важливим етапом є визначення понятійних категорій, що об'єднують окремі образи у тематичні групи. Це дозволяє структурувати зображення та їх елементи для подальшого аналізу. Третій етап включає кодування фотознімків і їх кількісну обробку, що передбачає присвоєння кожному знімку відповідних категорій та одиниць аналізу. Наприклад, це може бути визначення частоти появи конкретних елементів на фотографії в контексті заданих категорій або встановлення наявності або відсутності певної ознаки.

Іншим підходом є вимірювання обсягу уваги, яку привертає певна категорія в контексті зображення. Це може включати оцінку розміру площі,

яку займає об'єкт (наприклад, людина чи група людей), або ступінь виразності, інтенсивності певного елемента на зображенні, що може бути показником його значущості [50]. Важливим також є розмір фотографії і площа, яку вона займає на сторінці друкованого видання або у соціальних медіа, що також може слугувати індикатором значущості категорії.

Контент-аналіз також включає вивчення частоти, з якою різні категорії з'являються разом, що дозволяє оцінити силу зв'язку між ними та характер цих взаємодій. Однією з основних складнощів цього методу є необхідність обробки великих масивів даних та потреба у чітких гіпотезах для визначення змінних, що забезпечує точність і репрезентативність результатів. Також важливою проблемою є забезпечення статистичної значущості вибірки, що є необхідним для достовірності отриманих висновків.

У сучасному світі фотозображення набувають значно ширших функцій, виступаючи не лише як засіб документування, а й як потужний інструмент комунікації між людьми та самим собою. Фотографія стає важливим засобом пізнання особистості, а також допомагає актуалізувати переживання, внутрішні і зовнішні конфлікти та неусвідомлені механізми розвитку. Вона також виступає як ресурс для подолання страхів та депресії. У цьому контексті фотографії набувають значення у психологічній практиці, зокрема в терапії, де Дж. Вайзер пропонує їх застосування для дослідження проєкцій, роботи з автопортретами та сімейними альбомами, а також для вивчення образів, створених самим клієнтом або його близькими [40, с. 3]. Фотографія здатна передавати емоції та уявлення, слугуючи засобом сприймання, переробки і передачі інформації. Вона стимулює процеси смислоутворення та деконструкції, пробуджує спогади. Це також активує сприймання, мобілізує почуття та волю, стимулюючи творчу уяву. Фото сприяють кращому усвідомленню належності до соціальної групи і одночасно відображають самоідентичність особистості, її зміни.

Процес фотографування допомагає «зупинити мить», дозволяючи людині побачити власні переживання, що забезпечує необхідне

відсторонення для саморефлексії. Фотографії допомагають звільнитися від нав'язаних культурою значень і смислів, дозволяючи здійснювати рефреймінг та реорганізацію: поєднувати візуальний образ з тим, що на знімку відсутнє. Також вони виконують функцію «контейнера» для неусвідомлених переживань, даючи можливість виразити їх через символічну експресію, а також захисну функцію, дистанціюючи від травматичних емоцій та надаючи людині контроль над ними.

Попри всі ці можливості, аналіз фотозображень залишається складним завданням. Одним з підходів до аналізу є вивчення фотографій без коментарів авторів, що передбачає оцінку контексту їх створення, мети та обставин. Іншим методом є інтерпретація фотографій за допомогою модифікованих мистецтвознавчих підходів, таких як візуально-аналітичний або іконографічно-іконологічний методи [40, с. 14]. Окрім того, існує об'єктивний підхід, який здійснюється без урахування суб'єктивного контексту, що забезпечує неупередженість і свободу від зовнішніх впливів.

Фотографія є повідомленням, яке має не лише візуальну, але й символічну інформацію, що залежить від того, хто її створив і для кого. Спочатку вивчається сам знімок і його зміст, потім враховуються контекст створення і культурні особливості того, хто цей знімок розглядає. Це ставить завдання для герменевтичних, семіотичних і структурних підходів до інтерпретації фотодокументів. Крім того, існують різноманітні методи аналізу, серед яких соціальна семіотика, контент-аналіз зображень, секвенційний аналіз фотографій, а також спеціалізовані методи для вивчення візуальних образів.

Характер аналізу фотографій визначається підходом до візуальності в дослідженнях. У "нерепрезентативній" парадигмі соціології акцент робиться на здатності зображень формувати соціальну реальність. Водночас інтерпретаційний підхід підкреслює, що візуальні образи, як відображення повсякденного життя, розкривають ідеологію та мету їх авторів, що відкриває можливість маніпулювання сприйняттям глядача повідомлення, згідно з

"нерепрезентативною" парадигмою, створюються через процеси комунікації, де важливими є продукування зображення, його зміст і сприйняття аудиторією. В інтерпретаційному підході вибір методів залежить від мети і специфіки досліджуваної теми [29, с. 51]. Зокрема, для вивчення зображувального мистецтва застосовується композиційний аналіз, для реклами — семіологія, для кіно — психоаналіз, а для фотографій використовуються методи дискурсивної та структурної інтерпретації.

Різні види зображень викликають специфічні емоції та мотиви. Інтерпретація потребує емпатії, що може бути пов'язано з суб'єктивністю, частковістю і поверховістю розуміння. Герменевтичний підхід також передбачає інтерв'ювання автора фотографії для глибшого розуміння зображення.

Семіотичний аналіз орієнтується на знакові системи, зокрема на знаки-іконки, знаки-вказівки та знаки-символи, що допомагає відтворити культурні значення зображення. Однак для ефективного семіотичного аналізу важливо знати культурний контекст, оскільки денотація зображення пов'язана не з індивідуальним сприйняттям, а з колективними культурними нормами.

Додатковою складністю є то не мають чіткої дискретності, що ускладнює виділення окремих одиниць для аналізу. О. Бойцова пропонує розглядати фотографії як акт комунікації, де важливим є не тільки сам образ, а й контекст його використання, включаючи підписи, коментарі або усні репліки. Це дозволяє виділити два основні типи зображень: ті, що несуть повідомлення (розповідні), і ті, що лише показують певні об'єкти або людей (нерозповідні). Цей підхід дозволяє краще зрозуміти, як фотографії в соціальних медіа можуть впливати на сприйняття військових подій, що передаються через такі зображення.

Методи дослідження впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій у соціальних медіа включають структурний аналіз, що є продовженням семіотичного підходу, зосереджуючись на виявленні прихованих культурних і суспільних значень образів та їх інтерпретації.

Фотографії відображають не тільки окремі факти, але й суспільні норми, цінності та переконання. Інтерпретація таких образів передбачає виявлення соціальних структур, що стоять за їх денотаціями та конотаціями. Для такого аналізу необхідно мати сукупність знімків, які відображають певне соціальне явище або процес, а методика аналізу передбачає вивчення контексту і тексту візуальних повідомлень.

Дискурсивний аналіз, орієнтований на реципієнта візуального повідомлення, акцентує увагу на специфіці подання образу, враховуючи, як його сприйматимуть та інтерпретуватимуть глядачі. Розуміння цього процесу залежить від соціального статусу глядача, його компетентності, умов отримання повідомлення та типу фотографії. Знімок вважається знаковим посланням, а дослідник намагається з'ясувати, як саме він буде сприйнятий.

У соціологічному дослідженні фотографії аналізуються на різних етапах, поєднуючи герменевтичний, дискурсивний і контент-аналізи, а також семіотичний чи секвенційний аналіз, в залежності від мети та теми дослідження. Секвенційний аналіз передбачає розгляд фотографічного зображення як тексту, в якому виділяються та структурно аналізуються різні його частини з точки зору просторових, часових і символічних характеристик [7, с. 45]. На етапі інтерпретації зображення та тексту враховується їхній соціально-історичний контекст.

Метод фотоінтерв'ю (photo-elicitation) використовує фотографії як інструмент для аналізу, коли респонденти повинні прокоментувати зображення. Це дає можливість глибше зрозуміти, як фото спонукає до міркувань і спогадів. Водночас метод "фотовідгуку" використовує зображення як альтернативу вербальним відповідям, дозволяючи респондентам виражати свої переживання через фотографії. Ці методи є особливо ефективними для дослідження військових подій, оскільки вони дозволяють отримати емоційно насичені коментарі та спогади, що виникають при перегляді фотографій.

Ці методи можуть бути застосовані для аналізу фотографій військових подій у соціальних медіа, зокрема через порівняння різних зображень,

зроблених різними авторами або в різних жанрах, що відображають одні й ті ж події. Фотографія в контексті дослідження військових подій у соціальних медіа може виконувати різні функції: ставити питання, викликати рефлексію або навіть бути відповіддю на певне питання. Вона стимулює створення вербальних даних і відіграє важливу роль у наукових дослідженнях, однак її використання значною мірою залежить як від технічної майстерності дослідника, так і від соціально-психологічних аспектів, таких як здатність до емпатії та комунікації. Це особливо важливо, коли йдеться про військову фотографію, адже її інтерпретація може значно змінити відношення до подій, що на ній зображені.

Для використання фотографії в дослідженнях необхідна компетентність у сфері відеозапису та вміння вибрати відповідні категорії зображення. Наприклад, любительська фотографія може мати інший вплив на дослідження, ставши артоб'єктом, який змінює зв'язок з науковою метою. Також важливим є момент готовності респондентів до взаємодії з фото, оскільки це може трансформувати сам метод дослідження та вплинути на якість отриманих даних.

Фотографії можуть активувати пам'ять респондентів і стимулювати глибше самоаналізування, що сприяє отриманню детальнішої та емоційно насиченої інформації. Візуальні методи, такі як фотографії, активно використовуються в дослідженнях, пов'язаних із сім'єю та біографіями, коли фотоальбом стає основою для побудови наративу. Однак важливо уникати некоректної інтерпретації фотографічних зображень, адже заміна текстової інформації образами може спростити або змінити смисли, що вимагають більш глибокого аналізу.

Тому необхідно поєднувати візуальні методи з традиційними науковими методами, такими як інтерв'ю, спостереження та аналіз документів. Врахування соціального контексту, часу та місця зйомки, а також намірів фотографа є важливими аспектами при інтерпретації зображень [14]. Технічні аспекти, як-от можливість редагування фотографій або видалення

непотрібних елементів, також слід брати до уваги, оскільки це може вплинути на результат дослідження.

Таким чином, фотографія в наукових дослідженнях повинна бути використана як частина комплексного підходу, що включає як візуальні, так і вербальні методи збору інформації. Важливими є системність та цілісність дослідження, а також уважність до деталей, аби уникнути узагальнень, що можуть призвести до перекручення результатів.

Використання фотографій у наукових дослідженнях, незважаючи на певні труднощі, не знижує їх наукової цінності. Фотографія часто виконує роль ілюстрації до інших методів дослідження, зберігаючи та відтворюючи інформацію, здобуту дослідником, або ж доповнює інші методи збору даних, стаючи інструментом конструювання інформації. Вона також може бути окремим об'єктом інтерпретації, коли саме ця функція є основною [40, с. 3]. Сучасна фотографія має значний вплив на психічний стан людини, що робить її корисною в психотерапевтичній практиці, де вона виконує комунікативну роль, допомагає у фокусуванні смислоутворення та деконструкції переживань.

Отже, використовуються чотири основні підходи до аналізу фотографій: герменевтичний, семантичний, структурний та дискурсивний. Кожен з них має своє місце на різних етапах аналізу і може поєднуватися з іншими, але головною проблемою залишається інтерпретація фотографій. Вона залежить від конкретної дослідницької проблеми та типу візуального матеріалу.

Висновки до розділу 1

Фотографії служать не лише для документування подій, але й створюють візуальні наративи, які формують уявлення аудиторії про конфлікт. Однак важливо зазначити, що будь-яка фотографія несе суб'єктивну інтерпретацію автора, що може впливати на сприйняття реальності.

Репрезентація війни у соціальних медіа посилює цей вплив, дозволяючи фотографіям швидко поширюватися, що, з одного боку, підвищує обізнаність, а з іншого — створює ризики маніпуляції та дезінформації.

Репортажна фотографія не лише фіксує події, а й формує наративи, що впливають на сприйняття соціальних, політичних та військових ситуацій. Структуралістичний підхід зосереджується на декодуванні символів і знаків, тоді як постструктуралістичний підхід підкреслює множинність інтерпретацій. Ідеологічний і критичний підходи вивчають вплив ідеологій і влади, а соціологічний — взаємодію фотографії з соціальними процесами. Усі ці підходи підкреслюють, що фотографія не є нейтральною і має значний вплив на громадську думку та соціальні наративи.

Методи дослідження впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій у соціальних медіа базуються на аналізі візуальних даних, що включають як якісний, так і кількісний підходи. Якісний аналіз спрямований на інтерпретацію змісту фотографій, виявлення соціальних та культурних контекстів і прихованих значень, що можуть впливати на сприйняття аудиторії.

Водночас кількісний аналіз, зокрема контент-аналіз, дозволяє формалізувати дослідження, визначаючи частоту появи важливих візуальних елементів та оцінюючи значущість категорій, що допомагає оцінити силу зв'язків між різними компонентами.

Особливу увагу приділяють репортажній фотографії, яка документує реальні події й може змінювати громадське сприйняття завдяки емоційному впливу та актуальності. Завдяки цьому фотографія слугує не тільки джерелом інформації, а й засобом комунікації, що впливає на самоідентичність та соціальні процеси.

РОЗДІЛ 2

РЕПОРТАЖНА ФОТОГРАФІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1 Особливості роботи журналіста в «гарячих точках»

Робота журналіста в зоні конфлікту або катастрофи є особливо складною. Проте у ХХІ столітті ця сфера журналістики вийшла на передній план, набувши великого значення та відіграючи ключову роль в інформаційних війнах і політичних протистояннях між країнами. Як інститут, журналістика здатна впливати на громадську думку, і активно використовується для легітимації збройних дій, а також як інструмент впливу на суспільні настрої як у зоні конфлікту, так і за її межами. Масмедіа можуть як заохотити людей до дій, вигідних владі, так і запобігти небажаним. Це робить журналістику важливим елементом військової стратегії, значення якого завжди враховується під час проведення бойових операцій.

Журналістика за своєю природою має прагнути до неупередженості, незалежності та об'єктивності. Однак ідеальної журналістики не існує. Журналісти, які працюють у «гарячих точках», так само, як і інші представники ЗМІ, зазнають впливу політики держави, редакційної політики та особистого сприйняття ситуації. Під час роботи в зоні конфлікту важливою складовою є психологічна підготовка журналіста. Значну роль відіграє здатність адаптуватися до незвичних умов і обставин, усвідомлювати, де він знаходиться і що робить, а також швидко й адекватно сприймати ситуацію [7, с. 101].

Окрім сприйняття журналістом, об'єктивність журналістики порушується і політичною ситуацією. Таким чином, влада може застосовувати різні важелі для контролю над інформацією. Наприклад, обмежувати доступ до зони конфлікту та поширення інформації про нього, що неминуче підсилює інтерес до офіційної версії подій. Політика видання

дозволяє редакції відхиляти або приймати матеріали залежно від їх відповідності певним стандартам, що також впливає на об'єктивність та неупередженість журналістської точки зору.

Джеймс Нахтвей, спираючись на свій досвід роботи в зонах конфлікту, виділяє дві групи журналістів, для яких перебування в «гарячих точках» є найбільш небезпечним. Перша група — це новачки, які ще не повністю розуміють усі нюанси роботи в таких умовах. Друга група — ті, хто працює в конфліктних зонах занадто довго. Ці люди підсвідомо починають вважати себе «невразливими», що призводить до меншої обережності. Важливим аспектом Нахтвей вважає страх: «Страх — це настільки фундаментальне почуття, що його важко описати. Але я можу сказати, як він впливає на людей. Якщо страх вас паралізує, це може коштувати вам життя. Але якщо він змушує вас чіткіше бачити все, що відбувається навколо, він може вас урятувати». Іншою ключовою причиною є здатність передати свої емоції та враження через знімок. Для Нахтвея одним із таких сильних почуттів був гнів. «Одна з речей, яку я повинен був опанувати як журналіст, — це як керувати своїм гнівом. Я мусив навчитися спрямовувати його енергію, використовувати її, щоб зробити своє бачення яснішим, а не затьмареним», — пояснює фотограф [48, с. 96].

Заріна Забріскі, одна із провідних світових фоторепортерів, зазначає, що зйомки війни є, безперечно, найважчою роботою в новинній журналістиці. Вона підкреслює, що робота в зоні конфлікту є надзвичайно складною як з фізичної, так і з моральної точки зору. Для журналіста, який працює в «гарячих точках», важливо бути безстрашним і водночас усвідомлювати всі небезпеки перебування в таких умовах. У одному зі своїх інтерв'ю Заріна Забріскі також торкається питання об'єктивності та неупередженості у фотографії: «Фотоапарат — це своєрідний фільтр. Через об'єктив ти можеш наблизити об'єкт, але насправді він віддаляє тебе від тих емоцій, які ти спостерігаєш, і часто це дуже сильні, болючі переживання. Водночас ти повинен залишатися нейтральним спостерігачем. І зберігати цю

нейтральність на емоційному рівні дуже складно. Ми ж не роботи, і все, що ми бачимо — біль, руйнування, страждання — залишає свій відбиток. Та попри це ми зобов'язані дотримуватись політичної та етичної нейтральності» [8].

Український фотожурналіст В. Запека у своїй книзі «Бабах на всю голову» погоджується з тим, що робота в зоні конфлікту надзвичайно небезпечна. Водночас він наголошує, що лише невеликий відсоток смертей військових журналістів є випадковими. Здебільшого проблеми або трагічні інциденти трапляються через незнання правил, необережність чи відсутність професійних навичок у самих журналістів. В. Запека підкреслює, що спочатку багато початківців допускають помилки, працюючи у «гарячих точках», але для виживання та успішної роботи в таких умовах необхідно швидко навчатися та здобувати безцінний досвід. Ця думка перекликається з твердженням Джеймса Нахтвея про те, що найбільше ризикують саме «новачки» [8].

З огляду на високий рівень загрози життю, захист є критично важливим для журналіста, який працює в зоні конфлікту. Представник ЗМІ повинен добре знати свої права, вміти ними користуватися і розуміти, як зберегти їх. Норми міжнародного гуманітарного права відіграють значну роль у захисті журналістів, визнаючи їх частиною цивільного населення в умовах війни. Журналіст має право отримати посвідчення, яке підтверджує його статус представника ЗМІ. Однак захист міжнародного права поширюється тільки на тих, хто не бере участі у військових діях, не носить зброї та не перебуває поблизу об'єктів, що можуть стати ціллю атак. У разі порушення цих умов ніхто не може гарантувати безпеку. Важливо розуміти різницю між втратою захисту та втратою права на захист: втрата захисту може бути наслідком обставин, що унеможливають його забезпечення, тоді як втрата права на захист автоматично позбавляє захисту. При цьому журналісти не можуть претендувати на дипломатичні привілеї чи імунітети, оскільки не виконують представницьких функцій від імені держави [2, с. 111].

Після завершення Другої світової війни Організація Об'єднаних Націй запропонувала запровадити правило, згідно з яким журналісти повинні носити розпізнавальні знаки. Ця норма була закріплена в статті 79 Першого додаткового протоколу до Женевської конвенції. Крім того, було запропоновано створити організацію, яка б контролювала відправлення та діяльність журналістів у «гарячих точках». Однак цю ініціативу журналісти відхилили, побоюючись можливого тиску на ЗМІ та обмеження доступу до висвітлення певних подій у зонах конфлікту [17, с. 20].

Етика відіграє надзвичайно важливу роль для журналіста, який працює в зоні конфлікту, адже саме вона накладає значні обмеження на його діяльність. Основним принципом роботи журналіста в «гарячих точках» має бути принцип «Не нашкодь». Під час висвітлення подій журналіст повинен дбати про те, щоб не наражати на небезпеку життя людей, зокрема військовополонених у зоні бойових дій або заручників під час контртерористичних операцій. Сучасна журналістика, яка розповідає про катастрофи та конфлікти, нерідко створює у читача стрес, схожий на переживання очевидців подій. Це змушує журналістів шукати способи передавання інформації, що будуть мінімально травматичними для аудиторії [30]. Окрім особистих переконань, етичність журналістської діяльності регулюється різними офіційними документами.

Загалом, підкреслимо, що найбільш повним документом, який визначає етичні стандарти для журналістів, що висвітлюють терористичні акти та контртерористичні операції, є «Етичні принципи професійної поведінки журналістів». Отже, вплив на громадську думку, захист і дотримання етичних норм є трьома ключовими аспектами роботи журналіста в зоні конфлікту.

2.2 Механізми впливу репортажної фотографії на аудиторію соціальних медіа

Аби дослідити потенційний вплив фоторепортажів із «гарячих точок», спершу необхідно зрозуміти, як фотоілюстрації впливають на аудиторію ЗМІ. З цією метою звернемося до досліджень у галузі фотожурналістики та розглянемо думки професійних фотографів щодо впливу фотоматеріалів у медіа на читачів.

По-перше, фотоілюстрації додають переконливості журналістському матеріалу, підвищуючи рівень довіри аудиторії. В. Безсмертний у своїй праці «Українська журналістика та її воєнний сегмент: учора, сьогодні, завтра» зазначає, що саме завдяки цій якості фотографії стають невід'ємною частиною пропагандистських матеріалів у ЗМІ. Фотоматеріали є важливим елементом пропагандистського прийому під назвою «документалізація». Загалом, документальність передбачає відображення реальних фактів і подій. У вузькому ж значенні, на якому акцентує дослідник, це підтвердження пропагандистських тверджень реальними доказами, зокрема фотоматеріалами [4, с. 40].

Фотографія як документальне підтвердження має потужний вплив на аудиторію, дозволяючи співвіднести пропагандистські твердження з незалежними джерелами, тим самим підвищуючи переконливість журналістського матеріалу. Якщо документальне свідчення, у нашому випадку — фотографія, є достатньо переконливим і виразним, пропагандистські оцінки набувають більшої доказової сили [19, с. 122].

Крім того, фотографії сприяють поясненню думок автора матеріалу. У пропагандистській журналістиці важливо лаконічно передавати точку зору, не порушуючи суті змісту. Фотоматеріали, інфографіка та інші візуальні засоби є чудовими прикладами такого пояснення: вони допомагають аудиторії сформувати чітке розуміння певних явищ.

Враховуючи важливість фотоілюстрацій у поясненні позиції автора, стає актуальною потреба допомогти аудиторії правильно інтерпретувати візуальний матеріал. Щоб глибше зрозуміти процес «прочитання» інформації, переданої за допомогою фотографій, слід звернутися до досліджень, присвячених сприйняттю візуальної інформації.

У своїй статті «Я не обираю тему, вона обирає мене» Д. Ларіна зазначає, що фотографія має найсильніший вплив на аудиторію ЗМІ у порівнянні з іншими візуальними матеріалами, такими як ілюстрації чи карикатури. Це пов'язано з тим, що фотографія сприймається миттєво та цілісно, не має умовних позначень і є документальним відображенням реальності, яке легше декодується, ніж текст [4, с. 40].

Моделі сприйняття у вербальних і візуальних текстах, за думкою дослідника А. Макаревича, включають три ключові етапи:

- Впізнавання — розпізнавання зображення;
- Порівняння — співвіднесення зображення з відомими образами та минулим візуальним досвідом;
- Діалог — взаємодія між реципієнтом і автором, під час якого формуються значення і виявляються смислові осередки [45].

Ключове значення у сприйнятті візуальної інформації має поняття «тезаурус», яке, позначає сукупність знань, понять і зв'язків між ними в свідомості реципієнта. Саме минулий візуальний досвід визначає, як читач інтерпретує фотоілюстрацію в ЗМІ: чим ширший тезаурус, тим глибше відбувається сприйняття візуальної інформації, що, у свою чергу, збагачує цей тезаурус [49].

Фотографія сприймається на емоційно-несвідомому рівні, і аудиторія зазвичай більше довіряє зображенню, ніж тексту. Водночас підпис відіграє важливу роль у керуванні інтерпретацією, підводячи глядача до певного висновку. виправляючи нестачу знань у тезаурусі реципієнта, підпис підсилює сприйняття.

М. Щигел акцентує увагу на значущості автора підпису, оскільки його особистість та позиція впливають на сприйняття тексту та фото. Вона визначає три типи підписів:

- Перший ступінь споріднення — створений фотографом, автором знімка.
- Другий ступінь споріднення — написаний автором публікації, де розміщено фото; це коментар до зображення.
- Третій ступінь споріднення — створений більд-редактором, який орієнтується на текст публікації [34].

Отже, у процесі публікації фотоілюстрацій підпис стає важливим елементом вербалізації, допомагаючи донести інформацію до читача та закріпити її у свідомості аудиторії. Підпис зазвичай відображає позицію редакції.

Американський журналістикознавець Р. Крейг у роботі «Інтернет-журналістика: робота журналіста і редактора у нових ЗМІ» додає дві функції фотоматеріалів: атрактивну та оформлювальну [22]. Атрактивна функція полягає у приверненні уваги: людина спочатку звертає увагу на заголовки та ілюстрації, і якщо вони зацікавлюють, вона читає матеріал. Таким чином, якісні фотоілюстрації сприяють зростанню продажів газет і журналів та підвищенню відвідуваності сайтів. Олександр Коряков, більд-редактор газети «Коммерсантъ», зазначає: «Ми, фотокореспонденти, боремося навіть не за секунди, а за частки секунди, коли читач зупиняє погляд на фотографії» [цит. по: 19, с. 24]. Оформлювальна функція стосується дизайну та макету: фото розбавляють одноманітний текст і роблять сторінку привабливішою, сприяючи залученню читача [6, с. 139]. Ілюстрації використовують у двох варіантах: пряма ілюстрація показує реальні об'єкти, описані у тексті, а асоціативна зображує деталі, що викликають асоціації з темою, навіть якщо вони не відповідають реальному часу й місцю події.

Фоторепортажі з «гарячих точок» поєднують усі основні риси впливу на аудиторію: вони привертають увагу, передають ідеї автора та розставляють

потрібні акценти. Водночас важливо розуміти особливості подання таких матеріалів. Часто вони можуть бути надто емоційно важкими для глядачів, що ускладнює процес їхнього відбору для публікації.

Відомий американський фотожурналіст і військовий фотограф Джеймс Нахтвей наголошує на силі фотожурналістики. Він вважає, що кожна серія фотографій у ЗМІ має нести важливе соціальне повідомлення, здатне привернути увагу до серйозних проблем і спонукати до змін у суспільстві. Особливий вплив фоторепортажів із зон конфліктів відрізняється від «мирних» матеріалів: фотограф не повинен прагнути зробити зображення привабливим або естетично досконалим. Військові фотографії спрямовані не на естетику, а на моральний, емоційний і раціональний вплив. Військовий фотограф — насамперед журналіст, а не художник. Нахтвей зазначає, що жоден редактор не просив його змінювати фото через можливий страх у глядачів.

За словами американського фотожурналіста Джеймса Нахтвея, вирішувати, що може сприйняти аудиторія, а що ні — неетично, адже це позбавляє людей можливості бачити реальність без прикрас. «Фотографи досліджують крайні грані людського досвіду, щоб показати правду» [48]. Вони іноді ризикують життям, — стверджує Нахтвей, — бо вірять, що ваша думка і ваш вплив важливі. Їхні фотографії, на думку Нахтвея, апелюють до найкращих людських якостей: благородства, розуміння добра і зла, здатності співчувати та бажання змінювати світ, відмовляючись приймати неприйнятне.

Фотографія є ключовою частиною журналістики, допомагаючи розв'язувати конфлікти, адже суспільні проблеми не можна вирішити, доки вони не стануть видимими. Преса забезпечує обізнаність, а фото, що відображає справжнє обличчя війни, може спонукати до змін, породжуючи у людей відразу до війни та неприйняття насильства як способу вирішення суперечок.

Висновки до розділу 2

Робота журналіста в «гарячих точках» є надзвичайно складною та небезпечною, зокрема через високий рівень фізичних і моральних ризиків. Вона займає важливе місце у XXI столітті, коли журналістика стала важливим елементом інформаційних воєн і політичних конфліктів. Журналісти, працюючи в зонах конфлікту, повинні враховувати вплив політики, редакційних норм та особистих сприйнять ситуації, що може вплинути на об'єктивність їхніх матеріалів. Психологічна підготовка, здатність адаптуватися до складних умов і швидко реагувати на ситуацію мають вирішальне значення для ефективної роботи. Етичні принципи, зокрема дотримання нейтральності і принципу «Не нашкодь», є основою професійної діяльності журналістів у таких умовах. Крім того, важливим є захист прав журналістів і їхня безпека, яка регулюється міжнародними нормами гуманітарного права.

Фоторепортажі, особливо з «гарячих точок», мають потужний вплив на аудиторію ЗМІ, поєднуючи емоційний, моральний і раціональний ефекти. Фотографії виступають як документальні підтвердження реальності, підвищуючи довіру до інформації та впливаючи на сприйняття подій. Підпис до зображення, авторська інтерпретація і контекст публікації значно визначають інтерпретацію фотоматеріалів. Як зазначають дослідники, фотографія може спонукати до соціальних змін, виявляючи правду і привертаючи увагу до важливих проблем. Фотожурналістика в умовах війни та конфліктів акцентує на моральному впливі, що допомагає формувати обізнаність і сприяє відмові від насильства.

РОЗДІЛ 3

МЕДІАПРОЄКТ «3-ТЯ ОКРЕМА ТАНКОВА “ЗАЛІЗНА” БРИГАДА» В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

3.1 Обґрунтування концепції дослідження

Для аналізу специфіки контенту в месенджері Telegram, а також на платформі Facebook, ми зосередили увагу на каналах 3-ї окремої танкової “залізної” бригади. Бригада була сформована в 2017 році як частина з мінімальним складом, була повністю розгорнута і вступила в бойові дії в перші дні повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році [37]. Вона активно брала участь в обороні Києва та його околиць, а також у боях на півночі (Чернігівщина), півдні (Запоріжжя) та сході України. Однією з ключових операцій для бригади стала її роль у Слобожанській наступальній операції в вересні 2022 року, коли завдяки її зусиллям було звільнено більшу частину Харківської області.

У нашому дослідженні було охоплено два основні канали бригади: офіційний Telegram-канал (https://t.me/army_3otbr) [36] та канал на Facebook (<https://www.facebook.com/Tretia.okrema.tankova.brygada>) [35]. Особливу увагу було приділено публікаційній активності та контентним стратегіям цих каналів, що включають текстові повідомлення та фото-матеріали, які підкреслюють військові реалії та героїзм військових.

Аналіз охоплював публікації за певний період (12.01.2024–12.11.2024), що дало змогу оцінити частоту постів, типи використовуваних медіа та їхню ефективність у залученні аудиторії. Загалом було розглянуто понад 200 публікацій, які ілюструють унікальність тематики фоторепортажів і важливість мультимедійного контенту в розкритті військових буднів (табл. 3.1).

Усі ці канали разом сприяють підвищенню відкритості та підтримці іміджу бригади серед різних аудиторій, створюючи інформаційне поле для ознайомлення суспільства з діяльністю підрозділу.

Таблиця 3.1

Вибірка авторського дослідження репрезентованості контенту
3-ї окремої танкової залізної бригади в соціальних мережах
(вказані дані станом на 12.11.2024)

Джерело месенджера або платформи	Категорія	Кількість підписників	Охоплення публікації (у середньому)
3 окрема танкова “залізна” бригада. Facebook: https://www.facebook.com/Tretia.okrema.tankova.brygada	Війна в Україні	46000	30000
3 окрема танкова “залізна” бригада. Telegram-канал: https://t.me/army_3otbr	Війна в Україні	333	120

*Власна розробка автора

Мета соціальних медіа каналів 3-ї окремої танкової залізної бригади полягає у поширенні інформації про діяльність бригади та підтримці зв’язку з громадськістю. По-перше, канали інформують про роботу військових, показують щоденне життя та підготовку до бойових завдань, акцентуючи увагу на постійній готовності бійців і важливості належного обслуговування техніки [29]. Це дозволяє цивільним глибше зрозуміти специфіку служби та відчутти зв’язок із захисниками. По-друге, канали служать платформою для висловлення вдячності бійцям за їхню мужність та відданість, підкреслюючи вагомість кожного внеску у захист країни. Водночас вони створюють простір

для вшанування пам'яті загиблих героїв, об'єднуючи людей у спільній скорботі та підтримуючи пам'ять про тих, хто віддав життя за свободу України [31]. Ще одним важливим завданням є залучення нових захисників, при цьому повідомлення подаються у формі відкритого звернення до тих, хто може долучитися до Залізної бригади, підкреслюючи, що кожна спеціальність є важливою. Окрім цього, соціальні медіа активно розповідають про волонтерську допомогу, висловлюють подяку благодійникам і закликають до подальшої підтримки, наголошуючи на значенні волонтерських зусиль для успішної діяльності бригади.

На каналах Telegram та Facebook, що висвітлюють діяльність військового підрозділу 3 танкової Залізної бригади, фоторепортажі можна класифікувати за кількома основними темами, які відображають різні аспекти життя бригади та взаємодії з громадськістю. Першою темою є досягнення бійців (близько 25%). Досягнення бійців 3 окремої танкової Залізної бригади є важливим елементом контенту на каналах Telegram та Facebook. Відображення особистих та колективних здобутків бійців дозволяє підкреслити не лише військову майстерність, а й героїзм, відвагу та вміння працювати в складних умовах війни. Це історії про участь бійців у важливих бойових операціях, прояви мужності під час виконання завдань, здобуті нагороди та відзнаки, а також персональні досягнення в межах військової служби.

Вшанування пам'яті складає близько 25% контенту. Ці публікації включають фотографії з церемоній, вшанування загиблих героїв, пам'ятників, а також моменти, присвячені важливим історичним подіям та ветеранам. Вони мають на меті підкреслити важливість пам'яті та історії, зміцнюючи моральний дух підрозділів і громадян. Іншою важливою темою є волонтерська допомога, яка становить приблизно 20% всього контенту. Це знімки передачі гуманітарної допомоги, ремонт техніки, доставка медикаментів, одягу та інших необхідних ресурсів. Вони служать як доказ

підтримки військових з боку цивільних, підвищуючи рівень солідарності та взаємодопомоги.

Життя бригади займає близько 25% контенту. Тут відображено щоденне життя військових, тренування, технічне забезпечення, взаємодія між бійцями та з командуванням, а також моменти відпочинку та інтерв'ю з бійцями. Ці фотографії допомагають створити більш реалістичне уявлення про життя на передовій, формуючи відчуття підтримки та зв'язку з тими, хто захищає країну. Історії та інтерв'ю з бійцями складають приблизно 5-10% контенту та містять особисті історії бійців, інтерв'ю та розповіді про їхній досвід служби, важкі випробування та боротьбу з ворогом. Ці публікації допомагають персоніфікувати військових, підкреслюючи їхній героїзм і людські риси.

Усі ці теми взаємодоповнюються та сприяють створенню позитивного іміджу бригади серед широкої аудиторії, а також дають змогу громадянам відчувати свою причетність до великої справи.

На рис. 3.1 зазначено загальну характеристику висвітлених тем на сторінках соціальних мереж.

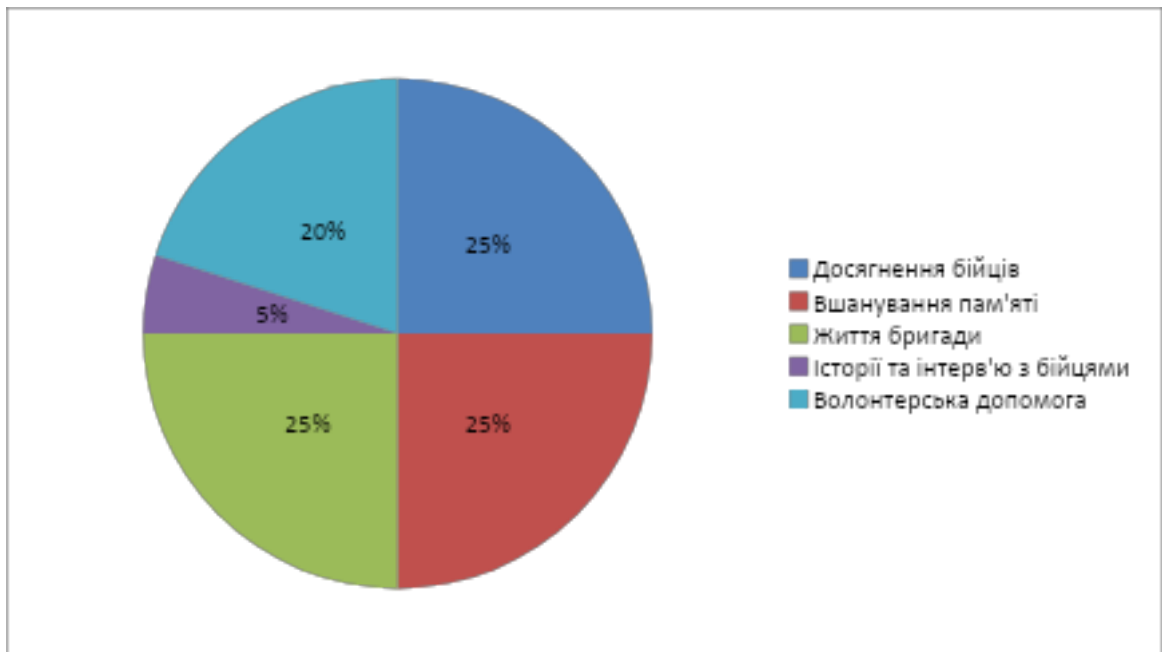


Рис. 3.1. Загальна характеристика висвітлених тем на сторінках соціальних мереж (іласна розробка автора)

При виборі матеріалів для аналізу було враховано цілі дослідження: визначити особливості фотоконтенту, розглянути основні концепції природи впливу фоторепортажу та розкрити специфіку впливу фоторепортажу з «гарячої точки» на суспільну свідомість.

3.2 Аналіз фотоконтенту на сторінці Facebook

Ведення сторінки на Facebook на військову тематику потребує особливого підходу, оскільки контент має бути не лише інформативним і актуальним, але й чутливим до ситуації, в якій перебуває країна. Враховуючи високий рівень емоційної напруги, важливо створювати зміст, що поєднує підтримку, інформування та підвищення морального духу. Ведення сторінки Facebook на військову тематику вимагає делікатного балансу між інформуванням, підтримкою та емпатією [39, с. 661]. Це платформа для взаємодії з громадою, підтримки морального духу та організації реальних дій для допомоги військовим та країні в цілому. Правильний підхід до контенту підвищує ефективність сторінки і забезпечує її популярність серед підписників.

Сторінка 3 окрема танкова Залізна бригада, створена у 2022 році, є важливим інформаційним та комунікаційним ресурсом для підтримки морального духу, популяризації досягнень та взаємодії з громадськістю. На сторінці міститься близько 5000 фотографій. Близько 85% публікацій використовують репортажну фотографію. Засоби передачі контенту сторінці Facebook зазначено на рис. 3.2.

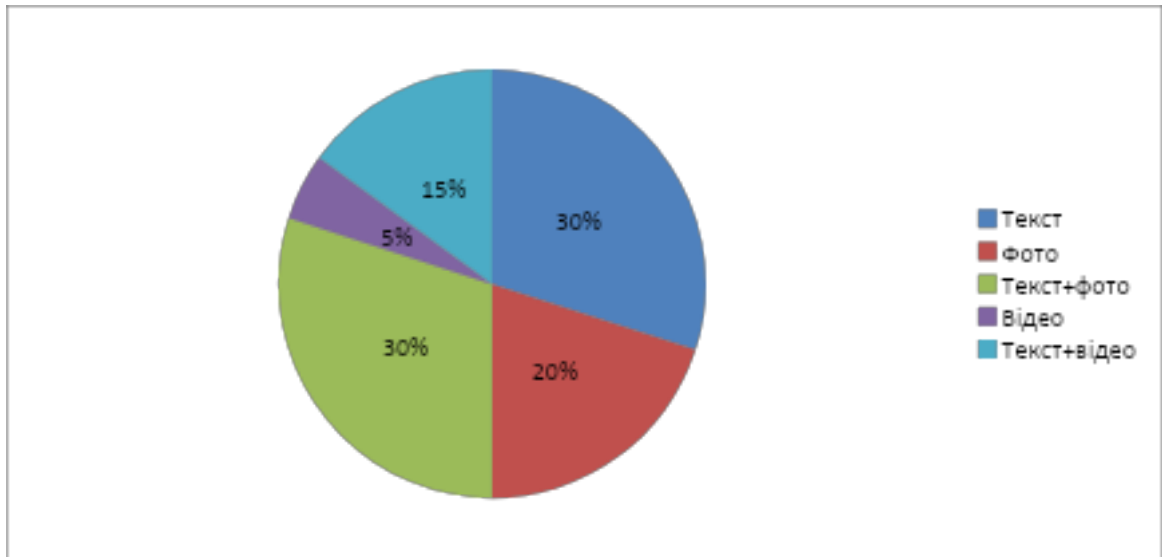


Рис. 3.2. Засоби передачі контенту на сторінці Facebook (власна розробка автора)

Палітра фотозвітів представлена на Facebook дуже різноманітна. Особливості фотозвіту – документальність і динамічність – переймають і інші сучасні жанри фотожурналістики. Фотографії добре поєднуються з текстовими жанрами і доповнюють один одного. Через фотографії можна простежити поєднання текстової інформації з дійсністю, де текст статей містить повну інформацію про події. Зокрема, фоторепортаж, присвячений армійським сім'ям, гармонійно поєднує текст і зображення, створюючи багатовимірну картину подій. Завдяки фотографіям можна простежити, як текстова інформація набуває реального втілення, поглиблюючи розуміння теми.

Розглянемо фоторепортаж “Бойові колективи об’єднують різні покоління”, де розповідь про майора Олега Белея розкривається через багатство зображень і деталі його сімейної історії. Тема військової родини представлена як символ єдності поколінь і глибокого зв’язку між традиціями служби та новими викликами війни. Історія Олега є прикладом свідомого та важливого вибору стати військовим, хоча його початковий шлях був далеким від армії. Навчання в університеті, робота у правоохоронних органах та допомога батькам у сімейному бізнесі демонструють його різнобічність і

гнучкість. Проте, згодом він прийняв рішення приєднатися до Збройних Сил України, слідуючи прикладу батька, який завжди залишався важливою фігурою та натхненником.

Не можна не відзначити і роль фотографії в оформленні цього репортажу: знімки розбавляють досить масивний текст репортажу, це допомагає погляду читача не втомитися, сприяє орієнтуванню на тексті, що сприяє глибшому зануренню в матеріал. У фотоматеріалах зображено сильний зв'язок із родиною: мати, яка підтримує і пишається сином, дружина та діти, які мотивують Олега у найважчі часи.

Через цей репортаж підкреслено почуття гордості та відданості, що об'єднують родини військових, а також атмосферу єдності і взаємодопомоги в армійському колективі під час найважчих випробувань війни. Фоторепортаж створює образ Олега Белея як молодого, але вже досвідченого офіцера, для якого захист Батьківщини — не просто обов'язок, а глибинне покликання (див. рис. 3.3; Додаток: Фоторепортаж А).



Рис. 3.3 Фоторепортаж “Бойові колективи об’єднують різні покоління” [35]

Фоторепортаж про майора Олега Белея спонукає зануритися в особисту історію військового, де кожна фотографія відіграє важливу роль у розкритті

його характеру та життєвих пріоритетів. Ця серія знімків гармонійно поєднує моменти родинного життя з відчуттям гордості та сили.

Перше фото — портрет Олега у військовій формі на фоні зеленої природи. Його погляд рішучий і спокійний, відображаючи готовність захищати та водночас глибоку відповідальність перед рідними. Це зображення відкриває репортаж, створюючи атмосферу шани до його професії та нагадуючи про те, наскільки важлива підтримка близьких у такі непрості часи. Розміщення цього знімка привертає увагу читача і задає тон всій історії.

Друге фото зображує Олега з батьками серед дерев. Їхні обличчя світяться теплом і турботою, створюючи відчуття глибокого родинного зв'язку. Цей знімок доповнює текстові описи про дитинство і родинні цінності, підкреслюючи, що коріння сили майора лежать у його близьких. Фото виконує документальну функцію, наповнюючи розповідь емоціями і зміцнюючи довіру до героя.

На третьому фото майор зображений із дружиною та дітьми, оточений зеленню. Вони усміхаються, обійнявшись, що передає радість від спільних моментів. Ця фотографія символізує надію і важливість сімейної підтримки, навіть у найтяжчі часи. Розміщення цього зображення допомагає читачеві відчувати, як важливо мати тих, заради кого варто боротися.

Фотографії виконують роль візуальних акцентів, доповнюючи текст і створюючи яскраву, зворушливу історію. Разом вони формують повну картину життя Олега Белея, де військова служба й родинні зв'язки взаємодоповнюються, підкреслюючи його силу і людяність.

Фоторепортаж "«Залізни» юристи отримали нагороди" розповідає про урочисту подію, в якій відзначено військовослужбовців юридичної служби 3 окремої танкової Залізної бригади, що символізує шану та повагу до важливої ролі правників у військовому з'єднанні.

Репортаж фокусується на вшануванні юридичних фахівців, підкреслюючи, що їхня праця є не менш значущою, ніж дії військових на полі

бою. Це створює у глядача розуміння цінності роботи, яка забезпечує правовий порядок і дисципліну в бригаді, особливо в умовах бойових дій.

Більшість знімків зосереджені на процесі вручення подяк. Командир полковник Роман Шеремет стоїть у центрі уваги, передаючи нагороди військовослужбовцям. Ці кадри демонструють формальність і водночас тепло церемонії, надаючи змогу відчувати гордість і важливість моменту. Стійка поза та урочисті вирази облич учасників підсилюють відчуття урочистості.

Знімки із прапорами, на яких позначено "Юридична служба", виконують символічну функцію, підкреслюючи єдність і престиж юридичної команди в складі бригади.

Ці фотографії створюють атмосферу патріотизму і поваги, водночас забезпечуючи візуальну ідентифікацію юридичного підрозділу. Вони підсилюють контекст репортажу, додаючи елемент військової символіки. Зображення нагородних документів надають репортажу відчуття документальності та підкреслюють офіційність події. Вони демонструють матеріальну складову визнання, показуючи, що кожна нагорода підкріплена відповідним документом, що підсилює значущість відзнак.

Репортаж створює емоційне враження гордості та гідності, адже нагороди для юридичної служби показують, що їхню роботу цінують і визнають. У кадрах помітні задоволення та вдячність військовослужбовців, які приймають нагороди, що створює теплу і позитивну атмосферу.

Розташування фотографій — від прапорів і нагородних документів до основної серії з вручення подяк — допомагає глядачеві поступово зануритися в подію. Репортаж має логічну послідовність, яка створює відчуття посилення напруги до кульмінаційного моменту — вручення нагород (рис. 3.4).



Рис. 3.4. Фоторепортаж вшанування працівників юридичної групи бригади [35]

Фоторепортаж ефективно передає повагу та шану до роботи юридичної служби, залишаючи у глядача враження, що юридична праця є невід’ємною частиною загального успіху військової бригади. Завдяки знімкам із фокусом на урочистий момент вручення та символічним акцентам на прапорах і документах створюється багатогранне уявлення про важливість цієї події. Загалом, репортаж вдало відображає ідею шанування юридичних фахівців і викликає відчуття гордості за людей, які, працюючи у правовому полі, забезпечують міцний фундамент військового життя.

Фоторепортаж із Харківщини, з села Гроза, де вшанували пам’ять жертв трагедії, складається з 12 знімків, які відображають глибоку скорботу та біль місцевих жителів і військових. Репортаж емоційно зворушливий, створений із наголосом на пам’яті та солідарності (рис. 3.5).

Кожне фото виконує роль у передачі трагічної історії, яка стала жахливим спомином для громади. Знімки пам’ятника з іменами загиблих виразно показують масштаби втрат: імена, закарбовані у граніті, підкреслюють, що це не просто статистика, а життя конкретних людей, безповоротно втрачених для своїх близьких.

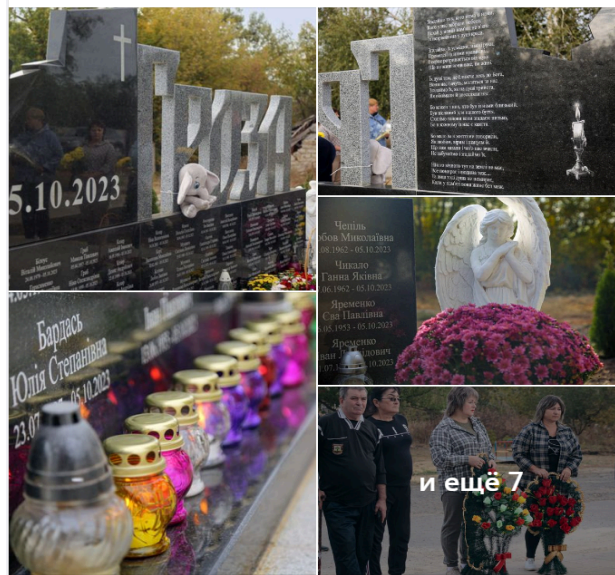


Рис. 3.5 Вшанування пам'яті жертв трагедії [35]

Фото лампадок і квітів надають глибокого значення пам'ятним заходам. Лампадки символізують незгасну пам'ять і світло, яке залишається від загиблих у серцях рідних. Це зворушливі акценти, що говорять про скорботу, яку переживає спільнота, та нагадують про повагу до тих, хто більше не поруч.

Знімок зі священником, капеланом Залізної бригади протоієреєм Ігорем Ковалики, передає атмосферу духовної підтримки та молитви. Це наголошує на важливості віри й молитви у момент трагедії, яка об'єднує людей, допомагає їм знайти сили, щоб впоратися з горем. Молебень та освячення меморіалу стали ключовими елементами церемонії, надаючи їй сакрального значення.

Фото родичів загиблих, що тримають квіти зі сльозами на очах, — це найсильніші емоційні моменти репортажу. Їхні вирази обличчя розповідають про нестерпну втрату, яку неможливо осягнути. Квіти як символ пам'яті та жалоби підкреслюють крихкість життя і водночас силу любові, яка живе навіть після смерті.

Участь Залізної бригади у вшануванні підкреслює нерозривний зв'язок між захисниками України та місцевими жителями. Ці кадри нагадують, що

військові не тільки боронять землю, але й стають частиною громад, переживаючи разом із ними біль і втрати. Вони підтримують людей як фізично, так і морально.

Фоторепортаж викликає сильні емоції у глядача, зокрема глибокий сум і співчуття. Вражає масштаб трагедії, коли кожний четвертий мешканець села втратив життя через цинічний удар по мирних громадянах. Це історія про людську трагедію, жорстокість війни, але також і про незламність людей, які пам'ятають своїх загиблих і не здаються перед лицем горя.

Репортаж вдало поєднує документальну складову з емоційною. Він не лише повідомляє про річницю трагедії, але й переносить глядача в атмосферу скорботи, допомагаючи зрозуміти глибину втрат і важливість пам'яті. Кожен кадр працює на те, щоб розповісти історію людей, які зіткнулися з війною у найжахливіший спосіб і тепер живуть зі спогадами, які назавжди змінили їхнє життя. Загалом, цей репортаж вражає своєю чуттєвістю, документуючи невимовний біль та водночас демонструючи силу і підтримку громади, яка, навіть попри втрати, зберігає пам'ять і рухається далі.

Інший репортаж, який також потребує уваги, емоційно та зворушливо висвітлює історії двох службовців 3-ї окремої танкової Залізної бригади: Олега Сенчука та Василя Семенишина. Текст підкреслює як професійні заслуги героїв, так і їхні людські якості, збагачуючи оповідь деталями з особистого життя.

Фотоматеріали створюють глибоку атмосферу, додаючи значущість описаним подіям і персонажам. Портрет Олега Сенчука та Василя Семенишина у військовій формі — викликає відчуття гордості та відданості, зображуючи його в образі захисника України. Фото Олега Сенчука з друзями по мотоклубу "Сірі лорди" і прапорами бригади та мотоклубу — підкреслює єдність і патріотичний дух товаришів. Групове фото з друзями з клубу "Сірі лорди" — додає контекст про важливість дружби і згуртованості серед байкерської спільноти (рис. 3.6).

У статті описано, як Олег Сенчук добровільно обрав службу в Залізній бригаді, щоб вшанувати пам'ять свого швагра, загиблого на початку війни. Його характеризують як працелюбну, ініціативну і спортивно активну людину, що робить репортаж людяним та близьким для читача.

Василь Семенишин представлений як досвідчений військовий, котрий з дитинства навчився цінувати порядок і працю. Опис його служби з розгортанням польової кухні, підтримкою мобілізованих і відновленням військової частини надає тексту важливий соціальний та військовий контекст. Деталі про волонтерську допомогу та участь у створенні меморіального простору — Пантеону Слави — висвітлюють співпрацю між армією і місцевими громадами.



Рис. 3.6. Олег Сенчук та Василь Семенишин з друзями по мотоклубу "Сірі лорди" [35]

Стаття передає повагу до героїв та вдячність за їхню службу. Зворушливий вислів наприкінці: «Хай міцною буде броня, хай оберігає Ангел-охоронець усіх вас, наші залізні лицарі!» завершує розповідь потужним закликem до захисту та віри у непереможність українських воїнів.

Фоторепортаж вручення мобільної майстерні для шиномонтажного ремонту від громадської організації «Солідарна правда громади», справляє

сильний емоційний вплив, оскільки поєднує візуальне відображення допомоги військовим із відчуттям вдячності, спільності та мобілізації громадян навколо підтримки армії. Фото підсилюють повідомлення тексту, демонструючи результати праці волонтерів і можливості, які тепер мають військові завдяки отриманій допомозі.

Ці знімки передають моменти живого спілкування між волонтерами і військовими. Людські емоції, такі як вдячність, тепло та єдність, добре помітні на обличчях присутніх. Такі фото викликають емпатію, створюють відчуття, що кожен внесок у спільну справу має значення і дає реальні результати. Знімки дозволяють читачам відчувати себе учасниками цього процесу, надихаючи на особисту участь у підтримці ЗСУ.

Зображення мобільної майстерні та її оснащення демонструють масштаб і важливість внеску волонтерів. Велика увага приділена деталям: як виглядає техніка, які пристрої використовуються, як це все зручно упаковано. Фото техніки наголошують на професійному підході та тому, як добровольча допомога сприяє підвищенню боєздатності. Читачі усвідомлюють, що ця допомога — не просто формальний жест, а справжній внесок у перемогу, що має практичне значення.

Демонстрація сучасного обладнання викликає гордість за своїх співвітчизників, які об'єднуються, щоб забезпечити військових усім необхідним.

Фоторепортаж вдало змішує емоційно насичені кадри вручення з технічно детальними знімками обладнання. Це створює баланс між гуманітарною складовою допомоги та її практичною користю. Зображення військових машин та обладнання передають стабільність і силу, тоді як сцени передачі допомоги надають динаміки й руху. Це викликає відчуття впевненості у дієвості спільних зусиль (рис. 3.7).

Фоторепортаж є дуже переконливим, адже він не тільки показує важливість волонтерської діяльності, але й наочно демонструє реальні зміни, які приносить допомога. Читач відчуває гордість за свою країну та

захоплення від того, як у непрості часи люди залишаються згуртованими й підтримують один одного. Такий матеріал здатний надихнути інших долучатися до волонтерського руху або підтримувати його по можливості.

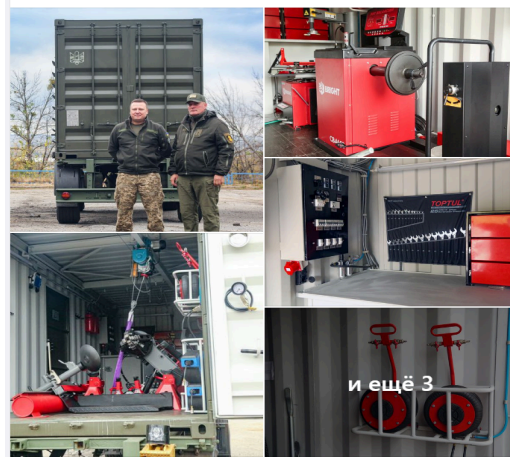


Рис. 3.7. Мобільна майстерня для шиномонтажного ремонту від громадської організації «Солідарна правда громади» [35]

Таким чином, проаналізувавши фоторепортажі на сторінці Facebook ми можемо виявити деякі особливості впливу фотографії з «гарячих точок». По-перше, такі фото, безсумнівно, привертають увагу читача. По-друге, фотоілюстрації з «гарячих точок» слугують підтвердженням достовірності фактів, викладених автором у матеріалі, підвищують рівень довіри. По-третє, у поєднанні з текстом, фотографії допомагають автору донести до аудиторії свою точку зору, а іноді й невербально її роз'яснити без його застосування. По-четверте, подібні фотоілюстрації створюють «ефект присутності», занурюють читача в атмосферу описаних у матеріалі місць і подій, пережити емоції разом із героями та авторами матеріалів. По-п'яте, фотоілюстрація допомагає читачеві розібратися в описаній ситуації, побудувати власні логічні асоціації та зробити власні висновки. Ну і, нарешті, великі фотопроекти з «гарячих точок», займаючи порівняно небагато місця, здатні справити найбільш сильне враження на читача, рівне враженню від прочитання кількох текстових матеріалів.

3.3 Ведення Telegram-каналу: специфіка репрезентації військових подій

Однією з головних відмінних особливостей месенджера Telegram від його конкурентів є можливість комунікації через публічні канали. Цей формат дозволяє автору або групі авторів ділитися інформацією з необмеженою аудиторією, зберігаючи при цьому анонімність. На відміну від соціальних мереж, контент не зливається в єдину стрічку, і його ранжування відбувається не за рівнем залученості користувачів, а за часом публікації. Визначення поняття «канал» подає М. Года: «Канал — це інформаційна розсилка, яка надходить у визначений час або одразу після того, як автор вирішив опублікувати нове повідомлення» [9]. Ведення Telegram-каналу, зокрема у військовій тематиці, має свої особливості репрезентації подій та комунікації з аудиторією. У цьому випадку, Telegram-канал 3-ї окремої танкової залізної бригади виступає важливим інструментом для висвітлення щоденних буднів військових, показу значущих моментів підготовки, бойової діяльності та підтримання морального духу. Візуальний контент, зокрема фотографії, відіграє значну роль у сприйнятті інформації, оскільки дає можливість глядачам безпосередньо побачити реалії служби, техніку, злагодженість дій бригади, а також хвилюючі та зворушливі моменти, як-от вшанування пам'яті загиблих героїв.

Кількість фотографій (879 зображень) відображає активність і різноманітність контенту, спрямованого на створення ефекту присутності та залучення аудиторії. Відносно невелика кількість підписників (333 особи) пов'язана з порівняно недавнім запуском каналу 7 квітня 2024 року, що підкреслює його потенціал до зростання і залучення нових читачів у майбутньому.

Канал не лише інформує про діяльність бригади, але й створює атмосферу єдності навколо її членів, завдяки чому аудиторія може відчувати себе частиною великої справи захисту України. Крім того, використання фоторепортажів додає автентичності й правдивості, сприяючи більшому

емоційному залученню та формуванню позитивного іміджу Залізної бригади серед громадян.

Тут способи подачі інформації варіюються: превалюють формати «фото» (близько 44% публікацій) і «текст + фото» (близько 38% публікацій), рідше трапляється тільки текст або відео, що супроводжується коротким текстом (див. рис. 3.8). За обсягом усі пости невеликі – до 250 знаків із пробілами. Щодо мультимедійних компонентів творці контенту каналу віддають явну перевагу фотографіям (використані в 82% публікацій). У текстах не використовується персоналізоване звернення до читачів, не застосовується заголовок.

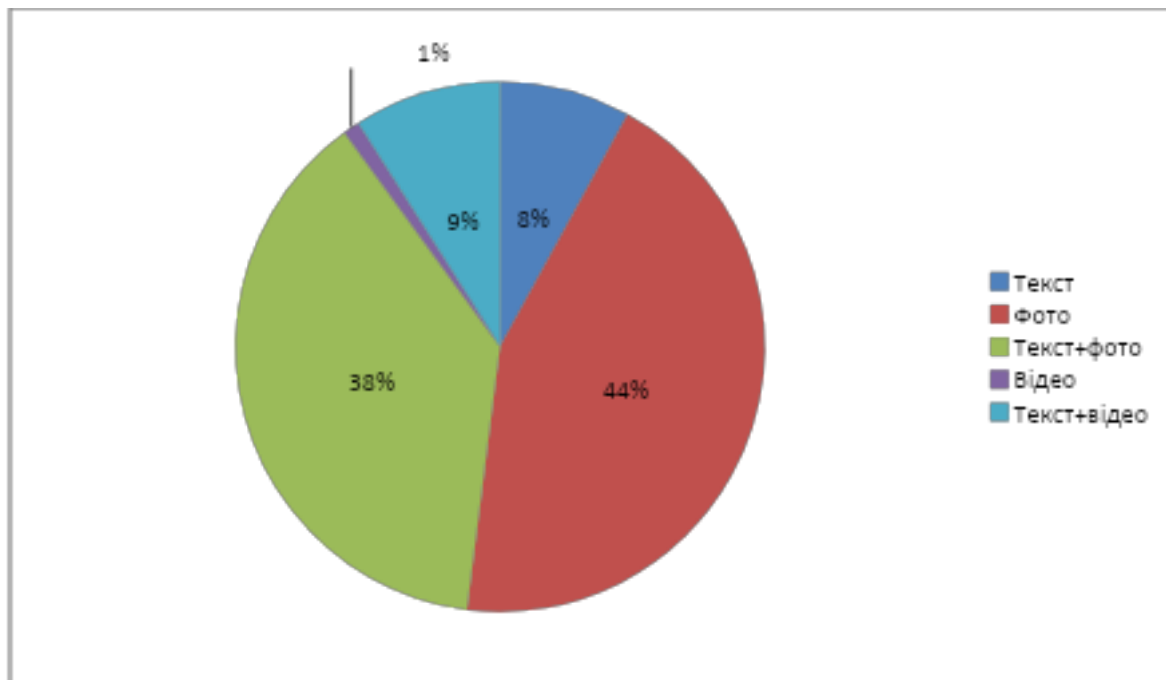


Рис. 3.8. Засоби передачі контенту Telegram-каналу, за результатами авторського дослідження

Як бачимо, фоторепортаж займає важливе місце в контентній стратегії каналу, адже він дозволяє створювати максимально виразне візуальне враження від подій, які висвітлюються. Як показує аналіз, переважно використовуються формати «фото» (близько 44% публікацій) і «текст + фото» (близько 38% публікацій), що дозволяє одночасно донести інформацію і

забезпечити візуальний контекст для читачів. Цей підхід сприяє створенню більш інтерактивного досвіду для аудиторії, яка, переглядаючи фотографії, одночасно може отримати короткі, але змістовні дописи, що супроводжують кожен знімок.

Використання фотографій в 82% публікацій також підтверджує важливість цього медіа-формату для каналу. Завдяки цьому контент стає більш доступним і емоційно зарядженим, адже фотографії можуть передавати відчуття моменту, атмосферу та настрій. Крім того, короткі тексти (до 250 знаків) надають необхідну інформацію без перевантаження читача, зберігаючи стислість і чіткість. Важливою особливістю є відсутність персоналізованих звернень до читачів, що створює більш нейтральний, офіційний стиль спілкування. Таке оформлення контенту дозволяє фокусуватися на самій діяльності бригади і на подіях, які відображаються в кадрах, залишаючи менше місця для особистісних коментарів або ідентифікації автора.

Фоторепортаж в цьому контексті не тільки інформує, але й створює певну атмосферу присутності, дозволяючи аудиторії відчувати себе частиною важливих і непростих моментів, які відбуваються в реальному часі. Це дає можливість значно збільшити вплив контенту на емоційний стан глядача і формувати більш глибоке розуміння процесів, що відбуваються на передовій.

Фотографії, які публікуються на Telegram-каналі, демонструють багатогранний підхід до репрезентації подій та діяльності бригади (див. додаток А). Переважно використовуються кольорові знімки, що є стандартом у сучасній візуальній комунікації. Чорно-білі фотографії зустрічаються дуже рідко, що свідчить про прагнення до живих, емоційно насичених образів, які передають реальність такою, якою вона є насправді. Це також дозволяє краще відобразити кольори у зображеннях, наприклад, в емоційних портретах бійців, що додає тепла та людяності до технічних і бойових аспектів служби.

Чорно-білі фото використовуються рідко, але переважно для створення атмосферних знімків, присвячених вшануванню пам'яті загиблих бійців. Такі

фотографії зазвичай відображають моменти скорботи та пам'яті, часто зображуючи колективні заходи, покладання квітів або хвилини мовчання. Візуальна естетика чорно-білих знімків додає глибини і серйозності до цих подій, підкреслюючи важливість шанування пам'яті та збереження зв'язку з тими, хто віддав своє життя за Батьківщину (рис. 3.9).

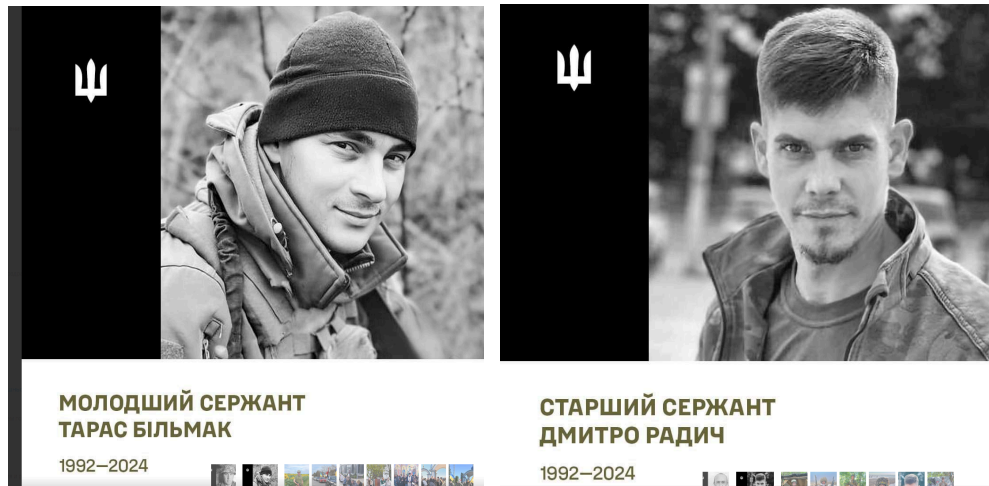


Рис. 3.9 Фото вшанування пам'яті загиблих бійців [36]

Основна частина фотографій складається зі знімків службовців бригади. Ці знімки мають на меті представити особистості військових, підкреслити їхній характер, риси та емоції, створюючи більш глибоке та особисте сприйняття. Такі портрети можуть передавати не лише зовнішність, але й атмосферу внутрішнього стану людини, яка стоїть перед складними випробуваннями війни, служби та боротьби (рис. 3.10).



Рис. 3.10. Фото службовців бригади [36]

Окрім портретів, з'являються також фото природи, що можуть виконувати роль емоційної розрядки, надаючи аудиторії можливість відчувати контраст між суворістю військової служби та красою навколишнього світу. Ці знімки можуть також символізувати мир, на який прагнуть солдати, нагадуючи про важливість природи і відпочинку навіть у таких складних умовах (рис. 3.11).



Рис. 3.11. Фото природи [36]

Особливою категорією є фотографії, пов'язані з релігійними святами, такими як Пасха або Різдво. Ці знімки включають в себе певну святкову атрибутику, що додає каналу емоційного забарвлення та підкреслює духовний аспект служби, навіть у часи війни. Ці фото можуть бути використані як символи надії, єдності та віри у важкі часи (рис. 3.12).



Рис. 3.12. Релігійні фото [36]

Також важливу роль відіграють фото, які ілюструють підтримку волонтерів. Це знімки, що відображають допомогу небайдужих людей, котрі, об'єднавши зусилля, забезпечують воїнів необхідним обладнанням. Наприклад, на фото нижче (рис. 3.13) бачимо позашляховик, переданий для потреб Залізної бригади. Це нагадування про те, що підтримка волонтерів є не лише бажаною, а й життєво необхідною. Вона допомагає підвищити мобільність та ефективність виконання бойових завдань, надаючи відчуття згуртованості й взаємодопомоги, що надзвичайно важливо в умовах війни.

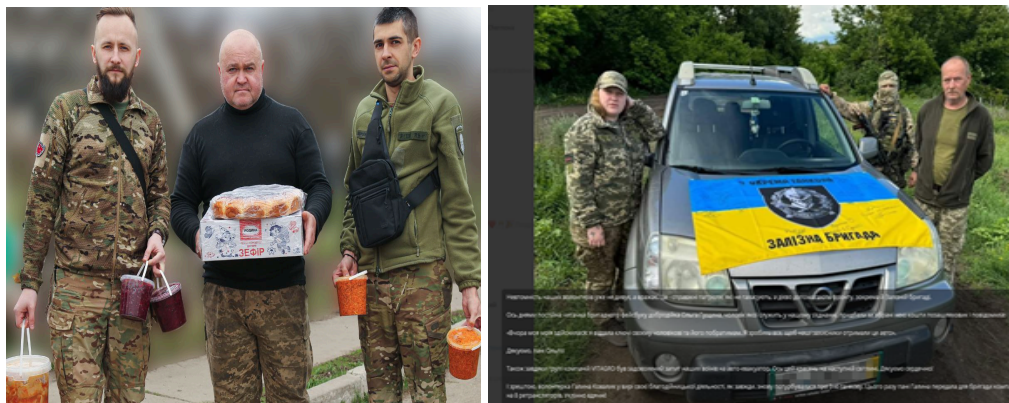


Рис. 3.13 Фото підтримки волонтерів [36]

Фото дитячих малюнків та поробок додають тепла та м'якості до загальної тематики каналу. Вони можуть створювати контраст між війною та дитячою невинністю, нагадуючи про те, що для солдатів є важливою не лише

боротьба, а й майбутнє покоління, яке потребує захисту. На рис. 3.14 бачимо листівку на якій використано один з малюнків, які дітлахи надіслали воїнам Залізної бригади.

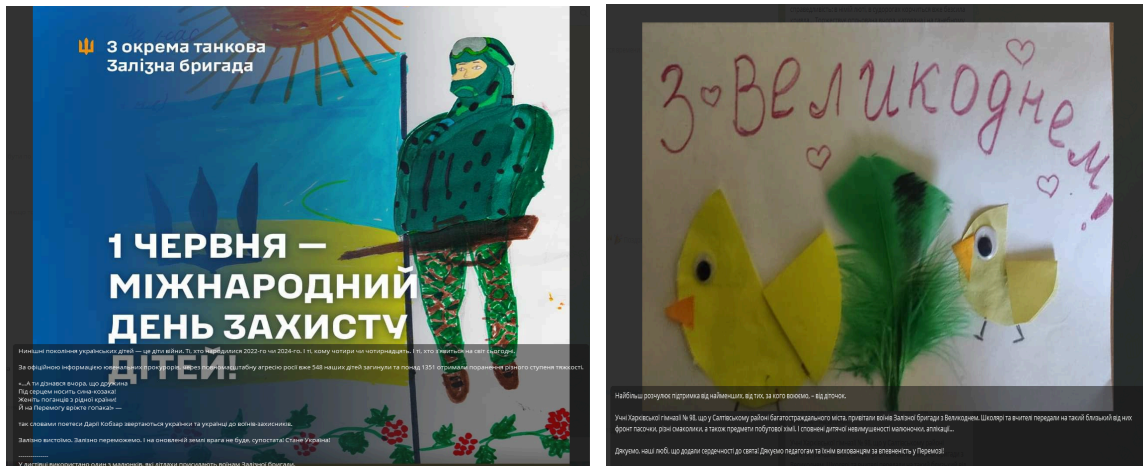


Рис. 3.14. Фото з дитячими малюнками, надісланими воїнам Залізної бригади [36]

Таким чином, фотографії в контексті Telegram-каналу не лише інформують, але й сприяють формуванню емоційного зв'язку з аудиторією, передаючи атмосферу реального життя бригади та її служби, а також звертаючись до універсальних тем, таких як віра, надія і мир.

3.4 Порівняльна характеристика використання репортажної фотографії двох каналів та особливості впливу фотографії на читача

Критеріями для порівняльного аналізу каналів є особливості візуальної складової, вже виявлені та проаналізовані для кожного каналу окремо. Порівнюватимуться відносні показники, отримані під час дослідження, оскільки кількість публікацій кожного каналу в заданий період часу істотно відрізняється.

Різні платформи орієнтуються на специфічні формати контенту, але під час дослідження ми встановили, що найбільшою популярністю користуються відео та фотографії (див. рис. 3.15).



Рис. 3.15. Порівняльна характеристика використання фото на кожному каналі (у % від загальної кількості публікацій на кожному каналі)

*власна розробка автора

Фотографії мають велике значення для кращого емоційного впливу. На основі цих спостережень можна зробити висновок, що використання фото матеріалу сприяє ефективному залучанню аудиторію. Найбільша кількість фотоматеріалів зосереджена на провідному каналі, який має аудиторію в 46000 осіб, — каналі на Facebook.

Окремо слід виділити саме функцію ціннісного орієнтування читача, оскільки вона тісно пов'язана з впливом на аудиторію і є однією з ключових у межах цього дослідження. На прикладі проаналізованих фоторепортажів, опублікованих у Telegram-каналі, та Facebook у рамках медіапроєкту «3-тя окрема танкова "Залізна" бригада», можна також зазначити, що вони

виконують функції ціннісного орієнтира, адже покликані ознайомити читача з невідомими для нього явищами та ситуаціями. Читач бачить життя у різних його проявах, знайомиться з персонажами репортажу та їхнім оточенням, їхньою історією.

З точки зору якості переданого повідомлення, фоторепортаж можна назвати неточним орієнтиром. Як уже було зазначено раніше, фотокореспондент, працюючи над репортажем, показує читачеві світ таким, яким він бачить його своїми очима, обираючи об'єкти зйомки, персонажів, конкретний момент зображеної дії. Через цей фактор ми не можемо стверджувати, що фотографія є абсолютно неупередженим журналістським матеріалом.

Проте, навіть якщо журналіст показує лише те, що хоче показати, і супроводжує фотографію пояснювальним підписом, у аудиторії залишається незначна можливість інтерпретувати представлений знімок по-своєму, виходячи з особистого життєвого досвіду. З цієї причини фоторепортаж не можна назвати точним орієнтиром.

Виходячи з перелічених вище функцій, які фоторепортаж виконує в межах медіапроєкту, можемо зробити висновок, що цей елемент орієнтаційного апарату для читача є поліфункціональним.

Можна з упевненістю стверджувати, що редакція віддає перевагу горизонтальним знімкам: вони зустрічаються значно частіше, ніж вертикальні фото. Те саме можна сказати і про колір фотографій — чорно-білі знімки зустрічаються значно рідше, ніж кольорові.

Однак ми не відмовляємося від них зовсім; вище вже були наведені приклади матеріалів, фотоілюстрації яких виключно монохромні. Це можна пояснити тим, що кольорове зображення часто набагато краще передає атмосферу, допомагає глядачеві яскравіше відчувати створений «ефект присутності» та сильніше привертає увагу. Варто зазначити, що стилістичне оформлення матеріалів значною мірою залежить від їхнього автора.

Часто у текстових матеріалах, що супроводжуються фоторепортажем, автори самі виступають фотографами, проте зустрічаються і зображення, взяті з інших джерел, а також матеріали, у яких автор, крім власних знімків, використовує й запозичені (рис. 3.16).

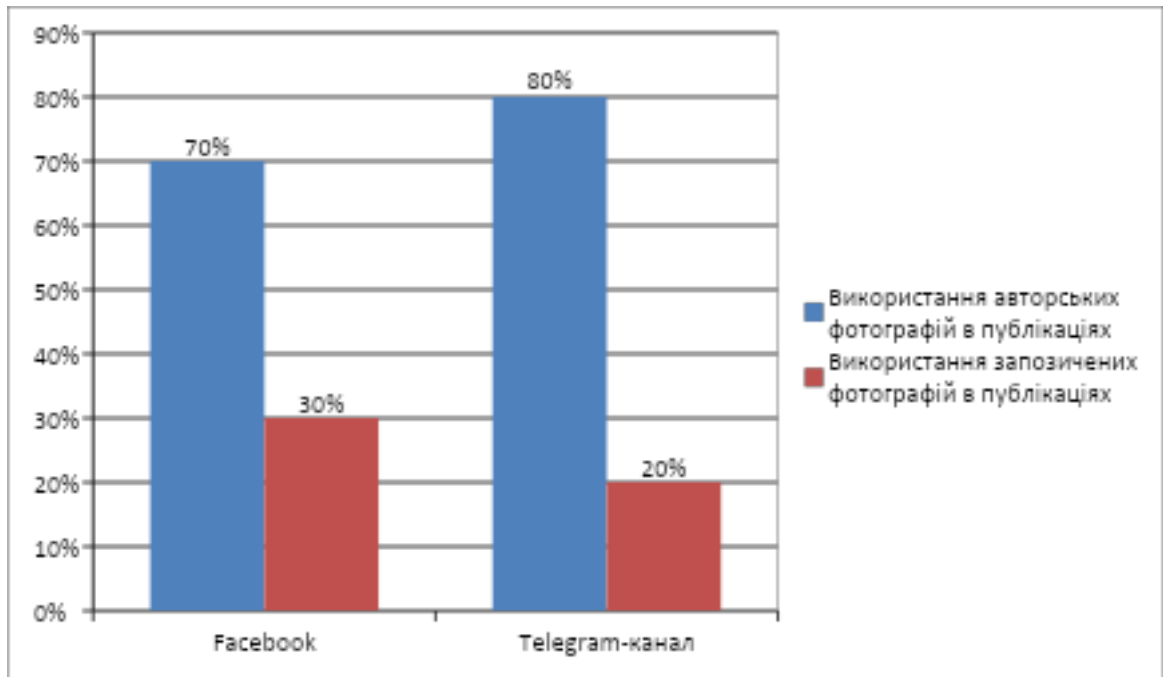


Рис. 3.16. Порівняльна характеристика використання авторських та запозичених фотографій в публікаціях на кожному каналі (у % від загальної кількості публікацій на кожному каналі)

* власна розробка автора

Слід зазначити, що використання журналістом власних фотоматеріалів має кілька позитивних ефектів: по-перше, аудиторія починає впізнавати автора не тільки за його стилем у написанні текстів, а й за стилем його фотоматеріалів, по-друге, фотоматеріали, що належать автору тексту, підтверджують його присутність на місці подій, даючи читачеві можливість справжнього «погляду» на ситуацію його очима, що підвищує довіру до матеріалу.

Перевагу редакція надає горизонтальним знімкам, що досить легко пояснюється зручністю такого формату для публікації. Це робиться для

підвищення зручності читання матеріалу: при такому розташуванні читачу зручно переміщувати погляд з ілюстрації на текст і назад. Не можна не відзначити якість фотографій. Фотоілюстрації завжди виконані якісно як на технічному, так і художньому рівні. Немає безглузвих знімків, кожне фото несе в собі інформативне повідомлення.

Якщо оцінювати обсяг публікацій, то більша частина - це короткі пости до 250 знаків з пробілами, а іншу частину становлять дописи до 750 знаків з пробілами, а довші публікації в процесі аналізу не зустрічалися. Усі канали демонструють відсутність звернень до читачів: жодних форм привітань чи прощань, а також персоналізованих звернень. Взаємодія з аудиторією та отримання зворотного зв'язку відображається лише у кількості переглядів під кожним постом.

Така стратегія комунікаційної поведінки може бути обумовлена як принциповою позицією каналів, так і специфікою аудиторії: зайнятість підписників, їхнє небажання отримувати зайві повідомлення та прагнення уникати надмірної інформації. Водночас фотографії стають важливим інструментом привернення уваги та передачі емоцій, дозволяючи передати більше, ніж прості слова, і сприяти формуванню ефекту «присутності».

Отже, фотографії на каналах виконують важливу роль у передачі емоцій та інформації, заміщаючи потребу в зайвих словах. Відсутність персоналізованих звернень до читачів підкреслює прагнення до мінімалізму, водночас зберігаючи ефективність комунікації через візуальні елементи.

Висновки до розділу 3

У результаті аналізу використання репортажної фотографії на різних каналах можна зробити кілька висновків. Фотографії мають великий вплив на емоційну залученість аудиторії та виконують важливу роль у формуванні ефекту «присутності» і передачі емоцій. Вони стають основним інструментом для залучення уваги читачів, замінюючи потребу в зайвих словах. Крім того,

використання власних фотографій журналістами підвищує довіру до матеріалу, оскільки вони забезпечують «погляд» автора на події, що підвищує авторитетність контенту. Стилiстичне оформлення матеріалів значною мірою залежить від автора, але загалом редакція віддає перевагу горизонтальним кольоровим знімкам, оскільки вони краще передають атмосферу і привертають увагу. Важливою особливістю є відсутність персоналізованих звернень до читачів, що свідчить про прагнення до мінімалізму у комунікації, залишаючи основний акцент на візуальних елементах.

ВИСНОВКИ

Ілюстрації завжди грали важливу роль у журналістиці, а з розвитком фотографії їх значення лише зростало. Спочатку фотографії використовувались переважно як документальне свідчення, виконуючи, в основному, декоративну функцію. Однак із удосконаленням фотографічної техніки її роль у публікаціях стала значно важливішою. Сьогодні часто для повного висвітлення події репортеру достатньо кількох фотографій і короткого підпису, щоб передати всю суть того, що відбулося, замінивши текст, який зазвичай міг би зайняти кілька сторінок. Жанр фоторепортажу не можна вважати повністю об'єктивним, адже навіть у цьому, здавалося б, чесному виді журналістики автор не може бути поза власної точки зору на події. Вона виявляється через вибір об'єкта зйомки, ракурс, розташування кадрів та авторські підписи до фото.

Не можна не відзначити, що «гарячі точки» є одними з найнебезпечніших місць для роботи журналістів. Особливо небезпечним є висвітлення подій у зоні бойових дій. Незважаючи на те, що світова спільнота вживає заходи для захисту журналістів, щороку десятки з них гинуть, висвітлюючи конфлікти. Часто це трапляється через правову неосвіченість або недооцінку небезпеки ситуації. Як показує практика, найбільше ризикують ті, хто тільки почав працювати в таких умовах і не усвідомлює всіх небезпек, а також ті, хто довго перебуває в зоні бойових дій і звикає до постійної небезпеки. Тому важливо підкреслити, що для військового фоторепортера одними з основних рис повинні бути відповідальність, правова обізнаність та етична грамотність. Важливу роль у розвитку сучасної фотожурналістики відіграє технічний прогрес. По-перше, завдяки появі телеоб'єктивів, фоторепортери можуть працювати з більшої відстані, що зменшує їхній ризик потрапити в небезпечні ситуації. По-друге, завдяки новітнім технологіям журналісти мають змогу передавати матеріал у редакцію майже миттєво після його створення, що значно підвищує

оперативність інформування аудиторії. По-третє, значно покращилася якість фотографій: вони стали більш детальними, кольори стали яскравішими, а зображення чіткішими, що дозволяє читачу глибше занурюватися в атмосферу подій, зафіксованих на фото.

Розглянувши в роботі основні теоретичні підходи до аналізу репортажної фотографії ми з'ясували, що цей жанр є унікальним засобом візуальної комунікації, який балансує між документальністю та художньою виразністю. Відповідно до сучасної теорії, репортажна фотографія виконує кілька ключових функцій: інформаційну, емоційну, соціокультурну. У контексті війни, зокрема російсько-української, репортажна фотографія стає інструментом фіксації подій, формування громадської думки та репрезентації реальності. Теорії семіотики, фотожурналістики та візуальних студій наголошують на тому, що зображення є не лише відображенням реального світу, а й текстом, який потребує інтерпретації. Це підкреслює необхідний критичний підхід до аналізу фотографій у соціальних медіа, де вони часто контекстуалізуються аудиторією в реальному часі. Отже, репортажна фотографія в сучасному цифровому світі є не тільки особливим документуванням подій, але й робить соціальним артефактом, здатним формувати дискурс і впливати на колективну пам'ять.

Дослідивши репортажну фотографію як інструмент репрезентації російсько-української війни, ми виявили її значущість у формуванні візуального наративу сучасних збройних конфліктів. Репортажні фото не лише документують ключові моменти війни, а й створюють емоційно насичений контекст, який впливає на суспільство. Фотографія стає інструментом боротьби за правду в умовах інформаційної війни, водночас створюючи доказову базу для розслідувань і являючись елементом медіапропаганди. Через соціальні ЗМІ репортажні зображення отримують глобальне поширення, що підсилює вплив на міжнародну спільноту, сприяючи мобілізації підтримки України та приверненню уваги до воєнних злочинів. Таким чином, репортажна фотографія в умовах

російсько-української війни виконує функції не лише документування, але й активізації громадської думки та мобілізації до дій всього суспільства.

На основі проведеного дослідження нами було виявлено особливості використання фотографій журналістами в зонах конфлікту. Дослідження особливостей використання фотографій журналістами в зонах воєнного конфлікту дозволило виокремити кілька ключових аспектів, які почали їхню професійну діяльність та вплив репортажної фотографії на аудиторію. По-перше, журналісти у воєнних умовах зіштовхуються з етичними дилемами: баланс між прагненням об'єктивно відобразити події та потребою дотримуватися гуманістичних принципів. Зображення мають бути правдивими, але водночас уникати шокуючої сенсаційності або знеособлення жертвою. По-друге, складність роботи в умовах обмеженого доступу, ризиків для життя та постійного тиску вимагає від фотографів не лише технічних знань, а й високого рівня адаптивності та психологічної стійкості. По-третє, у цифрову епоху соціальні медіа змінюють традиційний процес поширення репортажних фотографій. Світлина не лише супроводжує текстові матеріали, а й самостійно виступають інструментом комунікації, що значно посилює їхню емоційну та інформаційну силу. Таким чином, репортажна фотографія в умовах воєнного конфлікту стає не лише способом документування, але й потужним засобом впливу на суспільну свідомість. Її використання вимагає від журналістів особливої відповідальності, професіоналізму та чутливості до конт

Ми визначили ефективність репрезентації російсько-української війни у соціальних мережах з використанням репортажної фотографії. Дослідження ефективності репортажної фотографії як форми репрезентації в соціальних мережах виявило її потужний вплив на аудиторію та здатність активно формувати суспільні настрої. По-перше, репортажні фотографії, поширені через соціальні мережі, мають значну перевагу у швидкості та масштабах охоплення аудиторії. Завдяки алгоритмам платформи таке зображення може швидко стати вірусними, мобілізуючи глобальну підтримку або увагу до

важливих подій По-друге, візуальні образи здатні передавати емоційний заряд подій, що робить їх ефективним засобом комунікації в умовах інформаційного перевантаження. Одне сильніше зображення може сказати більше, ніж текстовий матеріал, звертаючи увагу навіть на швидкоплинний контентний канал. По-третє, соціальні мережі надають користувачам можливість коментувати, ділитися та інтерпретувати репортажні фотографії, створюючи полілог навколо теми та посилюючи соціальний резонанс. Водночас це підкреслює необхідний критичний сприйняття контенту, оскільки зображення може бути вирвано з контексту. Отже, репортажна фотографія в соціальних мережах є високоефективним інструментом репрезентації, що підвищує обізнаність про події, формування громадської думки та активізацію соціальної взаємодії. Ваш вплив залежить від якості контенту, контексту його подання та способу інтерпретації аудиторії

У роботі також було досліджено механізми впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій серед користувачів соціальних медіа. Дослідження механізмів впливу репортажної фотографії на сприйняття військових подій серед користувачів соціальних медіа дозволяє зробити висновок, що цей візуальний формат виконує унікальну роль у комунікаційному просторі сучасного світу. Репортажна фотографія здатна викликати сильні емоційні реакції, адже вона звертається до почуттів аудиторії, викликаючи емпатію, обурення чи солідарність. Ефект використовується в соціальних мережах, де це зображення супроводжується коментарями, історіями або контекстуалізується через особистий досвід користувачів. Крім того, фотографії виступають своїм рідним "маркером правди" у світових цифрових новинах, де текстова інформація часто ставиться під сумнів. Візуальні образи, навіть коли вони несвідомо сприймаються суб'єктивно, викликають довіру та стають основою для формування уявлень про реальність. Соціальні медіа також впливають на те, як самі репортажні фотографії впроваджуються в суспільний дискурс. Алгоритми платформи підсилюють зображення, які викликають найбільшу

зацікавленість аудиторії, що часто сприяє поширенню найемоційнішого контенту. Однак це також створює ризики маніпуляції та перекручення реальності. Отже, репортажна фотографія в умовах соціальних медіа має двійку природи: вона є потужним інструментом документування та впливу, але водночас вимагає відповідного використання. Вплив на сприйняття військових подій неможливий у здатності зосереджувати увагу на людських історіях, формувати емоційний зв'язок із подіями та стимулювати аудиторію до активної позиції.

Ми проаналізували авторський проєкт «3-тя окрема танкова “Залізна” бригада». За результатами дослідження було виявлено кілька аспектів впливу фотографії на аудиторію:

1) Фотографія слугує документальним підтвердженням подій, що відбуваються в зоні конфлікту, і збільшує довіру аудиторії до журналістського матеріалу.

2) Завдяки фотографіям журналіст акцентує увагу на важливих моментах під час висвітлення подій, тим самим підтверджуючи свої судження щодо того, що відбувається.

3) Фотоматеріали, через смислові акценти, допомагають читачу проаналізувати ситуацію і зробити власні висновки після прочитання матеріалу.

4) Фотографії з «гарячих точок» дають можливість читачеві пережити особистий досвід автора, що бував на місці подій. Вони розширюють його словниковий запас, заповнюючи прогалини в життєвому досвіді і дозволяють краще уявити картину подій.

5) Фотографії з «гарячих точок» не лише створюють атмосферу події та дають відчуття присутності, а й допомагають читачеві краще орієнтуватися у ситуації. Завдяки фотоілюстраціям аудиторія краще розуміє реалії того, що відбувається, і осіб, які беруть участь у діях. Аналіз авторського медіапроєкту є актуальним та важливим, враховуючи його зв'язок із темою репрезентації російсько-української війни.

Нами підреслено важливість якості публікацій та професіоналізму фоторепортера. Для того, щоб фотографія мала потрібний вплив на аудиторію, необхідно правильно побудувати кадр, вибрати відповідний ракурс, колір, момент і сюжет. Крім того, важливе значення має розташування кадру: його орієнтація, розмір, формат та взаємне розташування з текстом значно впливають на сприйняття матеріалу та ефект, який фото справляє на читача.

Підсумовуючи, варто зазначити, що головне завдання фоторепортера — створити такі зображення, що дозволяють глядачеві зануритись в атмосферу події і відчувати себе її свідком. Важливим аспектом є здатність фотографа вчасно зафіксувати "момент", що дозволяє передати суть події. Фоторепортер повинен уміти вибрати кадри, які розповідають цілу історію, формуючи образ через знімки. У журналістиці в «гарячих точках» фоторепортаж має ще більшу значущість. Коли йдеться про повсякденні події, читач може орієнтуватися на свій життєвий досвід, відтворюючи атмосферу ситуації через власні переживання. Фотографії у таких матеріалах дають змогу журналісту надати візуальне уявлення про події, що відбуваються на місці.



СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акоп'ян К. А. Медіаетика воєнного часу: військова журналістика в українсько-російській війні. Functioning of the ukrainian media during martial law in ukraine scientific monograph. 2023. С. 5–18.
2. Акоп'ян К. А. Медіаетика воєнного часу: військова журналістика в українсько-російській війні. Functioning of the ukrainian media during martial law in ukraine scientific monograph. 2023. С. 5–18.
3. Баранівська М. Сьогодні в Україні відзначають День військового журналіста. Детектор медіа. 16 лютого, 2024. URL : <https://detector.media/infospace/article/223042/2024-02-16-sogodni-v-ukrainividz-nachayut-den-viyskovogo-zhurnalista/> (дата звернення: 01.12.2024).
4. Безсмертний В. Українська журналістика та її воєнний сегмент: учора, сьогодні, завтра. Київ, 2020. 200 с.
5. Бикова О. Жанрово-стильова специфіка репортажів на військову тематику (за матеріалами збірки «Veni. Vidi. Scripsi. Війна. Життя de facto»). Український інформаційний простір. 2018. № 2. С. 134–144. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrinfsp_2018_2_12 (дата звернення: 01.12.2024).
6. Бурдіна Е. Прийом деталізації в українських інформаційно-публіцистичних телепроектах. Вісник ХДАК. Випуск 49. 2016. С. 139–148.
7. Військова журналістика: український аспект / укл.: Копотун І. М., Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Пасіка С. П., Петков С. В. Київ : ВД «Професіонал», 2023. 676 с.
8. Вірлич Є. «Сафарі на людей»: американська журналістка знімає документальну стрічку про Херсон. Кавун. 2024. URL : <https://kavun.city/articles/389297/safari-na-lyudej-amerikanska-zhurnalistka-zarina-zabriski-znimaе-dokumentalnu-strichku-pro-herson> (дата звернення: 01.12.2024).

9. Года М. Telegram: історія створення месенджера, боти та блокування сервісу. 24 канал. 15 травня 2020 р. URL : https://techno.24tv.ua/telegram-bot-shho-tse-istoriya-stvorenniya-oglyad-na-telegram-kanali_n1343625 (дата звернення: 01.12.2024).

10. Горевалов С. І. Військова журналістика України: Історія та сучасність / С. І. Горевалов. Львів : Львівська політехніка, 1998. 388 с.

11. Гривінський Р. Як відродити військову журналістику? День. 2014. № 234. URL : <https://day.kyiv.ua/article/media/yak-vidrodyty-viyskovu-zhurnalistyku> (дата звернення: 01.12.2024).

12. Запека В. Бабах на всю голову. Харків : Віват, 2022. 192 с.

13. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. 2-ге вид. перероб і допов. Львів : ПАІС, 2004. 180 с.

14. Здоровега В. Природа і специфіка образу в журналістиці. 3 вид. Львів, 2004. 276 с.

15. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : підручник. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.

16. Іващук А. Варіативність та взаємоперехід інформаційних жанрів у сучасній українській пресі : автореф. дис. канд. наук : спец. 27.00.04 «Теорія та історія журналістики». Київ, 2009. 17 с.

17. Калашнікова О. А. Зображальний аспект візуальної мови графічного дизайну (на матеріалі плаката) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.07– дизайн. Харків, 2011. 23 с.

18. Карпенко В. О. Журналістика: вступ до фаху. Київ : Університет “Україна”, 2011. 110 с.

19. Колісник О. М. Інтернет-журналістика у світлі медіа-досліджень. Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. 2010. № 21. С. 122–124.

20. Кость С. Журналістика і війна: навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2016. 414 с.

21. Кошова І. В. Фотографія як метод дослідження у психології та соціології. Психолого-педагогічні науки. 2020. № 2. URL : <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1877/1/3.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).
22. Крейг Р. Інтернет-журналістика: робота журналіста і редактора у нових ЗМІ. Київ : Києво-Могилянська академія, 2007. 324 с.
23. Лісневська А. Мистецтво телевізійного репортажу : навч.-метод. посіб. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 2013. 190 с.
24. Ларіна Д., Нестеряк Ю. «Мар'ян Кушнір: «Я не обираю тему, вона обирає мене». URL: <https://knu.ua/news/13090> (дата звернення: 01.12.2024).
25. Москаленко А. З. Теорія журналістики. Київ : Експрес-об'ява, 1998. 334 с.
26. Нежигай І. Корнієнко О. Міст між фронтом та далеким тилом: як бути воєнкором в Україні після 24 лютого. Факти. 2023. URL : <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20230216-mist-mizh-frontom-ta-dalekym-tylom-yak-butyvoyenkorom-v-ukrayini-pislya-24-lyutogo-intervyu/> (дата звернення: 01.12.2024).
27. Павлів В. Репортаж: між фактами та емоціями. Практичний посібник для журналістів. Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2015. 120 с.
28. Позняков О. П. Історія української військової журналістики (XIX-го – початку XX століття) : навчальний посібник. Київ, 2023. 160 с.
29. Присяжнюк А. 22 українських Telegram-канали для щоденного читання. URL: <https://nachasi.com/2018/11/05/zadrotyty-z-korystyu> (дата звернення: 01.12.2024).
30. Семенюта І. Журналістська етика під час війни. Як показати реальність у рамках стандартів. URL : <https://detector.media/infospace/article/215507/2023-08-14-zhurnalistyska-etyka-pid-chas-viyny-yak-pokazaty-realnist-u-ramkakh-standartiv/> (дата звернення: 01.12.2024).

31. Соцмережі як джерело інформації українців. URL: <https://rb.com.ua/uk/blog-uk/omnibus-uk/socmerezhi-jak-dzherelo-informacii-ukrainciv/> (дата звернення: 01.12.2024).

32. Тлумачний словник української мови. URL : <https://slovnyk.ua> (дата звернення: 01.12.2024).

33. Шутяк Л. Особливості українського художнього репортажу в контексті «нового журналізму». Держава та регіони. Сер. : Соціальні комунікації. 2014. № 1-2. С. 154–158.

34. Щигел М. Репортаж – розповідь про те, що відбулося насправді. URL : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/4200> (дата звернення: 01.12.2024).

35. 3 окрема танкова «залізна» бригада. Facebook. URL : <https://www.facebook.com/Tretia.okrema.tankova.brygada> (дата звернення: 01.12.2024).

36. 3 окрема танкова «залізна» бригада. Telegram-канал. URL : https://t.me/army_3otbr (дата звернення: 01.12.2024).

37. 3 окрема танкова «залізна» бригада. YouTube-канал. URL: <https://www.youtube.com/@3otbr> (дата звернення: 01.12.2024).

38. Brennen B., Brennen J. S. Taking Our Pictures // Citizen Photojournalism in Traditional US News Media. In S. Allan (ed.) Photojournalism and Citizen Journalism: Co-operation, Collaboration and Connectivity. London : Routledge, 2017. P. 66–81.

39. Carcamo Ulloa, L., Marcos Mora, M.-C., Cladellas Pros, R., Castelló Tarrida, A. News Photography for Facebook: Effects of Images on the Visual Behaviour of Readers // Three Simulated Newspaper Formats. Information Research. 2015. No. 20(1). P. 660–688.

40. Fahmy S., Neumann R. Shooting War or Peace Photographs? An Examination of Newswires' Coverage of the Conflict in Gaza (2008–2009) // American Behavioral Scientist. 2012. No. 56(2). P. 1–26.

41. James Nachtwey's "Inferno" // Salon: in-deph news, politics, business, technology and culture. URL : www.salon.com/2000/04/10/inferno/ (дата звернення: 01.12.2024).

42. Karalis M. The Information War: Russia-Ukraine Conflict Through the Eyes of Social Media. *Georgetown Journal of International Affairs*, 2024. URL : <https://gjia.georgetown.edu/2024/02/02/russia-ukraine-through-the-eyes-of-social-media/> (дата звернення: 01.12.2024).

43. Lough K., Mortensen T. M. Routine and Individual-Level Influences on Newspaper Front-Page Images: Wire Photographs, Staff Photojournalism, Race and Gender // *Journalism Practice*. 2023. No. 17(9). P. 2015–2034.

44. Makarychev A. Photography as Testimony: URL : 10.1080/08949468.2023.2207451 (дата звернення: 01.12.2024).

45. Makarychev A., Siva S. Photography as Testimony: Insecurities, “Bareness” of Life, and Resilience during the War in Ukraine // *Visual Anthropology*. 2023. No. 36(4). P. 330–347.

46. Makhortykh M., Sydorova M. Social Media and Visual Framing of the Conflict in Eastern Ukraine. *Media, War & Conflict*. 2017. No. 10(3). P. 359–381. URL : <https://doi.org/10.1177/1750635217702539> (дата звернення: 01.12.2024).

47. Mortensen M. When Citizen Photojournalism Sets the News Agenda: Neda Agha Soltan as a Web 2.0 Icon of Post-election Unrest in Iran. *Global Media and Communication* 2011. No. 7(1). P. 4–16.

48. What it's like to be a war photographer / Реж. Крістіан Фрай, головний герой – фотограф Джеймс Нахтвей. URL : <https://www.imdb.com/title/tt0309061/> (дата звернення: 01.12.2024).

49. Plaintiff Securities and Exchange Commission. 11.10.2019. URL : <https://www.sec.gov/litigation/complaints/2019/comp-pr2019-212.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).

50. Ventura S. War and Its Imagery: The Visual Narrative of the Ukrainian State’s Instagram Account Ukraine.Ua as a Tool of Digital Public Diplomacy. *International Journal of Strategic Communication*, 2024. URL : <https://doi.org/10.1080/1553118X.2024.2395407> (дата звернення: 01.12.2024).

ДОДАТКИ

**Репортажна фотографія медіапроекту
«3-тя окрема танкова "Залізна" бригада» на сторінці Facebook**



Фоторепортаж А. Бойові колективи об'єднують різні покоління (представлено авторські фотографії, а також фото із сімейного архіву)



Фоторепортаж В. Вшанування юридичних працівників бригади



Фоторепортаж С. Вшанування пам'яті жертв трагедії

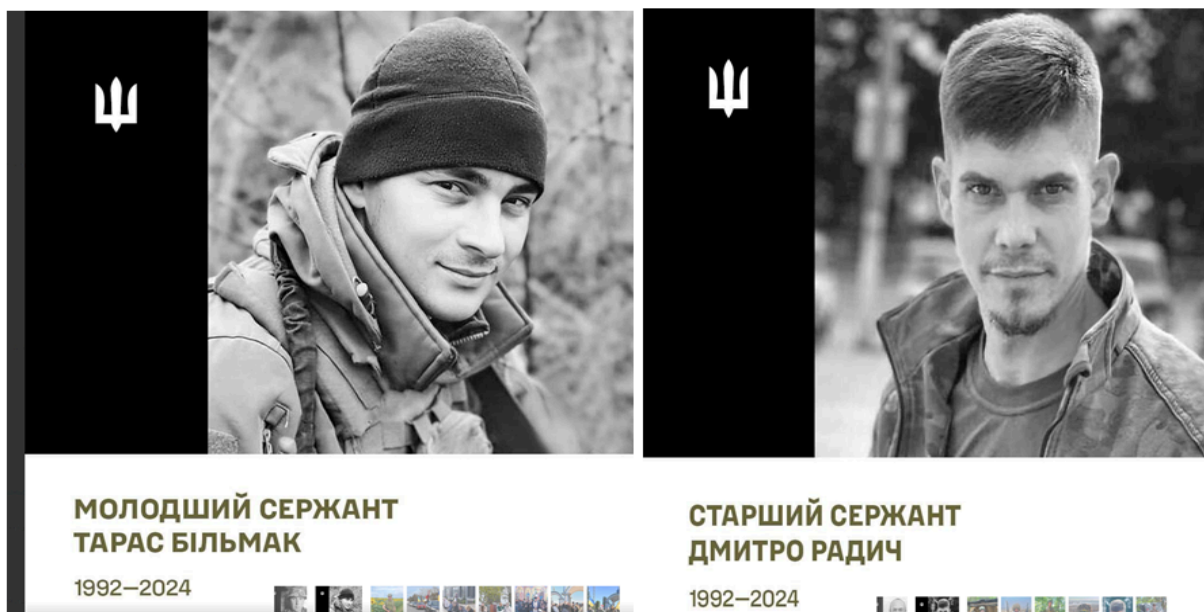


Фоторепортаж Д. Олег Сенчук та Василь Семенишин з друзями по
мотоклубу “Сірі лорди”



Фоторепортаж Е. Мобільна майстерня для шиномонтажного ремонту від громадської організації «Солідарна правда громади»

Репортажна фотографія медіапроекту «3-тя окрема танкова "Залізна" бригада» в Telegram-каналі



Фоторепортаж Г. Вшанування пам'яті загиблих бійців



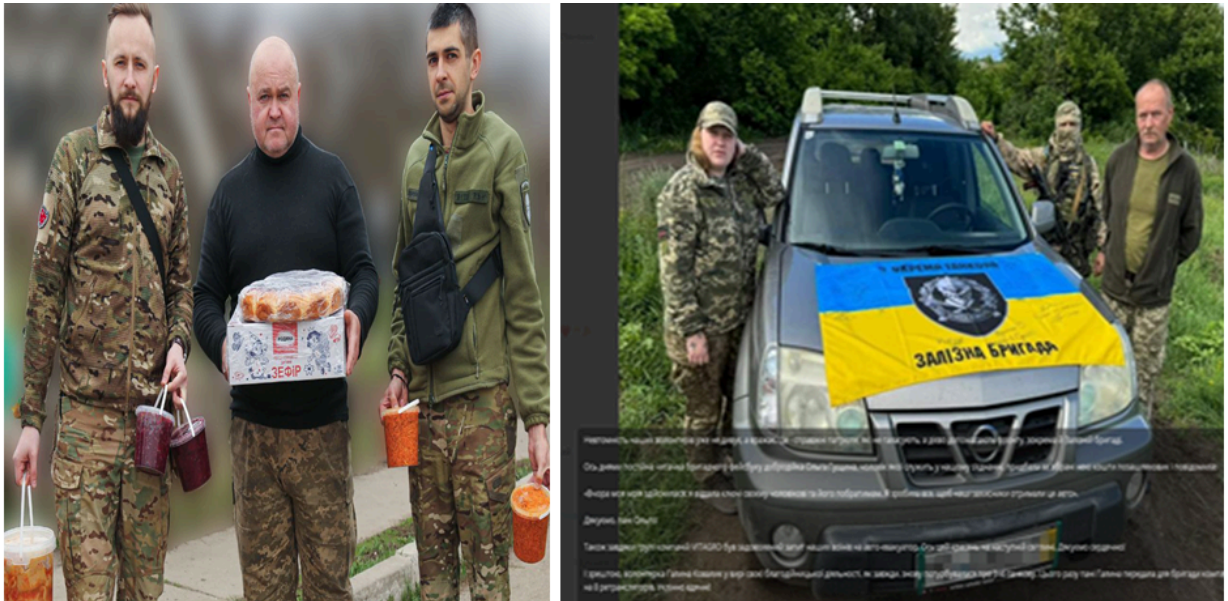
Фоторепортаж Г. «Службовців бригади»



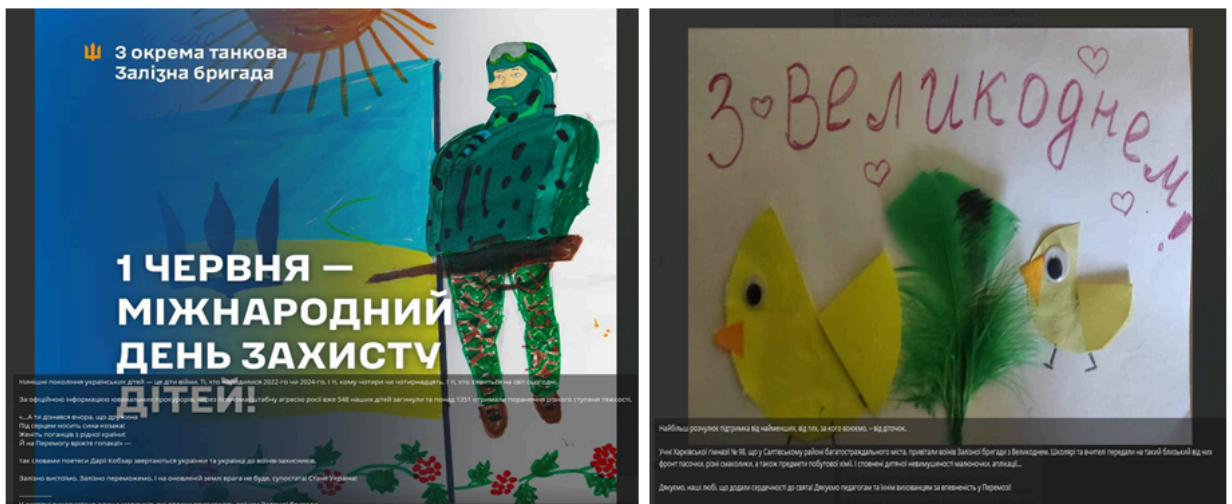
Фоторепортаж Н. Фото природи



Фоторепортаж І. Релігійні фото



Фоторепортаж І. Фото підтримки волонтерів



Фоторепортаж К. Фото з дитячими малюнками, надісланими воїнам «Залізної» бригади

АНОТАЦІЯ

Карпець С. В. Репортажна фотографія як свідчення: репрезентації російсько-української війни у соціальних медіа. – Кваліфікаційна наукова праця на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 061 Журналістика, освітньо-професійною програмою “Аудіовізуальні медіа та цифрова журналістика”. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2024 (*на правах рукопису*).

У кваліфікаційній роботі (інноваційному магістерському проєкті) досліджено роль репортажної фотографії як інструменту репрезентації російсько-української війни у соціальних медіа. Теоретичну основу роботи складають концепція військової журналістики України Сергія Горевалова; теоретична модель вивчення жанрово-стильової специфіки репортажів на військову тематику Ольги Бикової, теоретичні розвідки у галузі журналістської етики під час війни та ідея репрезентації реальності у рамках журналістських стандартів Ірини Семенюти. На основі концепцій візуальної журналістики та аналізу фотоконтенту воєнного часу у соціальних мережах Facebook і Telegram (С. Карпець, І. Романенко, В. Чипчар та ін.) визначено механізми впливу репортажної фотографії на аудиторію. Обґрунтовано теоретико-методологічні підходи до аналізу візуальної комунікації, зокрема через призму теорій медіавпливу, фотографічного свідчення та соціального конструювання реальності. Особливу увагу приділено особливостям роботи журналістів у гарячих точках і специфіці відображення військових подій через фотографію. Розроблено авторський медіапроект “3-тя окрема танкова «Залізна» бригада”, що включає ведення сторінки у Facebook та Telegram-каналу. Проведено порівняльний аналіз використання репортажної фотографії на обох платформах, оцінено її вплив на сприйняття аудиторією та окреслено перспективи оптимізації візуального контенту.

Робота складається зі вступу, трьох розділів (у тому числі 9-ти підрозділів), висновків, списку використаних джерел (50 найменувань, з них 13 – іноземними мовами) та додатку. Робота містить таблицю і 16 рисунків. Загальний обсяг дослідження – 75 сторінок (з них основна частина – 62 сторінки).

Ключові слова: візуальна журналістика, візуальний контент, медіапроект, репортажна фотографія, російсько-українська війна, соціальні медіа.

ABSTRACT

Karpets S. Reportage Photography as Testimony: Representations of the Russian-Ukrainian War in Social Media. – Qualifying scientific work for a master's degree in specialty 061 Journalism, educational and professional program “Audiovisual Media and Digital Journalism.” – V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2024 (*on the rights of the manuscript*).

The qualifying work (innovative Master's project) examines the role of reportage photography as a tool for representing the Russian-Ukrainian war in social media. The theoretical basis of the work is the conception of military journalism in Ukraine by Serhiy Gorevalov; the theoretical model of studying the genre and style specificity of reports on military topics by Olga Bykova; theoretical research in the field of journalistic ethics during wartime and the idea of representing reality within the framework of journalistic standards by Iryna Semenyuta. Based on the conceptions of visual journalism and the analysis of wartime photo content on social networks Facebook and Telegram (S. Karpets, I. Romanenko, V. Chypchar, etc.), the mechanisms of the influence of reportage photography on the audience are determined. The theoretical and methodological approaches to the analysis of visual communication are substantiated, in particular through the prism of theories of media influence, photographic testimony and social construction of reality. Particular attention is paid to the peculiarities of journalists' work in hot spots and the specifics of reflecting military events through photography. The author's media project “The 3rd Separate Tank ‘Iron’ Brigade” was developed, including a Facebook page and a Telegram channel. A comparative analysis of the use of reportage photography on both platforms is carried out, its impact on audience perception is assessed, and prospects for optimizing visual content are outlined.

The project consists of an introduction, three sections (including 9 subsections), conclusions, and references (50 sources, 13 of which are in foreign languages). The work contains 1 table and 16 figures. The total volume of the project amounts to 75 pages, with 62 pages locating the main part.

Keywords: media project, reportage photography, Russian-Ukrainian war, social media, visual content, visual journalism.